

PREOTULU ROMANU.

DIUARIU BASERICESCU

SCOLASTICU SI LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru
cercá din gur'a lui, Malachi'a c. II. v. 7.*

Nr. V.

1. MAIU.

An. XII. 1886.

Cunoscintie din Dreptulu canonicu.

(Urmare.)

11. Notiunea dreptului si a legii in genere.

I. Cuventulu „dreptulu“ ¹⁾ latinesce „jus“ e *πολύσημον*. Mai de aprópe insémna totu ce este justu, adeca ce consente, consuna si convine cu norm'a prescria a actiunei libere — cu legea. Inse fiendu cá omenii dela natura suntu indrumati a se coaduná si a traí in societate, — si acést'a numai asia póte subsiste, déca libertatea membriloru societatii nu este impiedecata, urméza cá libertatea unuia se estende pâna acolo — si se termina acolo, unde se incepe vetemarea libertatii altor'a. Din acestu punctu purcediendu, dreptulu in generalu vorbindu insémna facultatea omului de a lucrá in sfer'a libertatii determinata prin lege.

¹⁾ A ne baseá numai pre insemnarea gramaticale a cuventului „dreptu“ intru definirea dreptului — nu e de ajunsu, pentru cá insemnarea acést'a dupa varietatea limbiloru, variéza si nu dá expresiune perfecta conceptului de dreptu, — jus din limb'a latin'a. Cuventulu jus din limb'a latina unii 'lu deducu dela verbulu jubeo — maudezu — poruncescu, seau dela jussum participiulu aceluia, si de aci dîcu cá dreptulu ar' cuprinde in sene mandatulu legelatorului, inse deducerea nu e corecta, de ora ce dreptulu are caracteru nu numai imperativu ci si prohibitivu. Altii 'lu deducu de la justitia — dreptate, care esprime conformitatea actiuniloru cu legea. Cuventulu romanescu „dreptu“ dedusu de la II-a forma participiale a verbului deregu — diregu — (de unde si cuventulu

In întielesu obiectivu dreptulu este cuprinsulu aceloru norme, cari in societate marginescu cerculu de libertate a omului: elu este asia dara determinarea libertatii fia carui omu spre conservarea si posibilitatea de a conserva libertatea altor'a. In întielesu subiectivu, dreptulu este facultatea omului de a lucrá liberu dupa norm'a statorita de societatea in care se afla. Ci fiindu cá dreptulu e pusu spre conservarea societatii si prin acést'a spre ajungerea scopului finale, spre a 'lu determiná si mai de aprópe, e opu de a luá in consideratiune si caus'a finale a dreptului; acésta causa finale nu póte fi alta decâtu Domnedieu, pentru cá elu a creatu pre omu spre viéti'a soçiale; in urm'a acestora dreptulu se póte definí mai de aprópe a) in întielesu obiectivu: cuprinsulu aceloru determinatiuni divine seau umane, cari norméza in societate relatiunea esterna a singuraticiloru ómeni façia cu altii si façia cu societatea, — si cari sustienendu ordenele esternu alu societatii, ascuréza esistenti'a individuale si sociale si prin acést'a ajuta si promovéza ajungerea la scopulu finale; éra b) in întielesu subiectivu: facultatea baseata pre determinatiuni divine seau umane, in puterea carei'a potemu aplicá liberi si ne impiedecati mijlócele necesarie pentru esistenti'a individuale si sociale si pentru ajungerea scopului finale, si totu de odata ne îndetorimu a respectá pretensiunile deaprópelui de asemenea natura precum si nesuinti'a societatii, cu care tîntesce a ascurá aceste pretensiuni. Considerandu dreptulu dupa natur'a lui si dupa basea pre care se fundéza, se imparte in dreptu naturale (jus naturae) si in dreptu positivu (jus positivum). a) Dreptulu naturei e cuprinsulu aceloru norme, cari se fundéza pre firea omului si destinatiunea lui si pre referintiele societatii omenesci, si cari de impreuna cu de-

deregatoriu) -- stà in mai de aprópe afinitate cu cuventulu jus dedusu de la justitia. Cuventulu dreptu are si insemnare sinonima cu adeverulu, si in insemnare improprija esprime si conceptulu de „oblu“ cá opusu la ce e strimbu, (obliquum), de unde inca se vede in câtu e capace cuventulu dreptu a esprime conceptulu dreptului façia cu alte limbe.

ductiunile sale se potu cunósce si cuprinde cu mentea; érá dreptulu positivu cuprinde in sene legile purcese de la vointi'a libera a legelatoriului.

Dreptulu positivu e éراسi divinu si umanu precum legile cuprinse in elu provinu dela D.-diu ori dela omu; apoi dreptulu positivu umanu este éراسi dreptu de statu si dreptu eclesiasticu, precum potestatea societatii e a statului seau a besericei. Dreptulu positivu de statu se subimparte in dreptu comune si privatu, cel'a se referesce la corporatiunea intréga a statului, est'a la privati, la singuratici; dreptulu comune de statu e internu, seau propriu dísu dreptu de statu; si esternu seau dreptu internationale; cel'a se referesce la relatiunea dintre statu si membrii lui, est'a la referintiele staturiloru intre sene.

II. Déca dreptulu este facultatea de a lucrá in sfer'a libertatii proprie determinata prin lege si legea este norm'a¹⁾ actiuniloru libere, — unde esiste dreptulu are se existe si legea. — Modulu lucrarei concordante cu legea se díce dreptate seau justitia.²⁾

1) C. 3. Dist. I; c. 1, Dist. II. conf. si indrept. leg. c. III.

2) Justiti'a consiste in vointi'a constante si perpetua de a dá fia cui dreptulu seu, dreptuze justiti'a cere a traí onestu, a nu vatemá pre neme, si a dá fia cui dreptulu seu. Déca justiti'a se manifesta prin recunósccerea faptica a drepturiloru altuia, se díce comutativa si distributiva; justitia manifestata in recunoscerea faptei bune, e remunerativa in contrastu cu cea vindicativa manifestata in piedepsirea faptei rele. (System des Pandecten rechts v. Anton Fr. Justus Thibaut. Ed. 4. Í. B. Jena 1814. §. 5.) Cându lucrarea stà in impleuirea obligatiunei morali seau conformitatea actiunei cu oficiulu si legea e implenita nu numai din afectu esternu ci si din afectu internu alu mentii, justiti'a e interna: de in contra lucrarea conforma numai legiloru coactive — consistandu numai simpla convenientia a actiunei cu legea — fora inclinatiunea animei, se díce justitia esterna. Justiti'a démna de omulu crestinu e cea interna, morale pentru cà acésta e perfecta, — (Ubi charitas non est, non potest esse justitia. C. 29. c. XXIV, qu. 1. conf. c. 30, c. XXIV qu. 1.); éra justiti'a esterna, care se díce si civile, e imperfecta, dar' pentru scopulu jurispruđentiei profane e de ajunsu si numai justiti'a esterna seau civile, de aceea se díce cà: de internis non iudicat praetor.

Fiindu dreptulu facultatea de a lucrá in sfer'a libertatii dederminata prin lege, a posteriori se deduce cá legea este norm'a actiuniloru libere seau ordinele lucrariiloru esterne si dupa numire (lege dela legare, *lex a ligando*) se constitue cá se oblege a lucrá in sfer'a libertatii marginite; apoi fiendu cá obligatiunea actiuniloru se póte trage din diferite referintie de aci si legile suntu diferite. Preste totu legea e seau morale, seau juridica; cea de ántáiu se díce legea virtutii, si se estende pâna la sêmtiulu internu alu animei; a dóu'a e legea dreptului si se restringe numai la actiunile esterne. Din aceste urméza si diferinti'a legei morali de cea juridica seau a dreptului, pentrucà:

α) legea morale norméza tóte referintiele omului fácia cu Domnedieu, cu sene si fácia cu de aprópele, éra legea juridica numai referintiele omului fácia cu deaprópele, cá-ci presupunendu dreptulu anumita egalitate si reciprocitate, omulu fácia cu sene si fácia cu Domnedieu nu are drepturi.

β) Ordenele morale se estende preste tóta activitatea omului — atátu interna câtu si preste actiunile esterne, éra ordulu juridicu numai preste actiunile esterne, deorace numai acestea atingu pre membrii societátii si numai acestea potu avé influintia fácia cu scopulu societatii.

γ) Implenirea legei morale e obligatiune de conscientia, implenirea ei aterna dela voia libera, si preste dens'a numai D.-dieu póte judecá, ea nu cade sub coactiunea poterei omenesci; éra actiunile normate prin legea juridica cadu suptu poterea coactiva si penale a societatii.

12. Notiunea dreptului eclesiasticu si a legei besericesci in specie. Impartírea dreptului ecles.

I. Din natur'a si scopulu facarei consociatiuni nascundu-se diferite referintie si conditiuni sociali, obligatiunile provenite din aceste constituescu legi sociali, éra facultatea membriloru societatii de a lucrá in sfer'a libertatii dederminata prin aceste legi, e dreptulu sociale. In corpulu so-

cietati besericesci inca se desvólta unu organismu sociale si producându diferite referintie si conditiuni intre membrii besericei, obligatiunile, cari provinu din aceste referintie si inducu pre membrii besericei la promovarea si ajungerea scopului comune — normandu actiunile acestor'a in conformitate cu credinti'a, cu cultulu divin si cu constitutiunea besericésca, — se dîcu legi besericesci seau eclesiastice; éra facultatea fia carui membru de a lucrá liberu amesuratu pusetiunei s'ale intre marginile acestoru legi forméza dreptulu eclesiasticu seau besericescu.¹⁾

Dreptulu ecles. este asia dara cuprinsulu normeloru, cari statorescu in beseric'a fundata de Is. Christosu referintiele ei cá atari façia cu membrii ei, façia cu alte societati si cu statulu si reguléza referintiele singuraticiloru cá membrii ai besericei intre sene si façia cu totalitatea in aface-rile si actiunile esterne; seau mai pre scurtu este ordenele coercitivu esternu, care domnesce in societatea religiósá morale fundata de Is. Christosu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

¹⁾ Numirea de dreptu eclesiasticu (seau besericescu) jus eclesiasticum — are intielesu mai estinsu decátu dreptu canonicu, pentru-cá scienti'a dreptului eccl. trece si se estinde preste ambitulu canóneloru, si chiar' din asta cauza numirea de dreptu eclesiasticu se pare a fi mai aplicabile si mai conveniente. Cuventulu canonu — *κανων* — (dupa Zonara op. 39. M. Atanas) preste totu însémna unu lómnu oblu de care se folosescu maiestrii in lucrarile sale in locu de linea de a indreptá si obli lemnele si pietrele, de ace'a s'a tradusu si in latina cu regula (quod regat) rom. indreptariu (de unde s'a luat si indreptarea legi.) In intielesu metaforicu de regula (si ordinatiune) a inceputu a se usuá apoi in mai multe locuri ale s. scripture si in scrierile s. parinti (II, Corint. X, 15; Galat. VI 16.) cu preferintia inse s'a aplicatu la regulele despre credintia si viéti'a crestina si (dupa Pedal. proleg. despre s. canone p. 8) se estinde la tóte decisiunile s. apostoli, concilieloru, sinodeloru si a sant. parinti, éra dela secl. IV. (conc. nic. c. 2. p. 6) a insemnatu mai cu séma statutele scrise ale concililoru — sinodeloru in antithese cu traditiunea si mai târdíu cu *νομοι* (legile) imperatoru grecesci (Bevereg. in Syntagm. alf. Blastar.) De aci in apusu tóte determinatiunile juridice ale concililoru si ale pontificiloru (dupa Gratianu la Dist. III.) se dîceáu canóne de unde si dreptulu canonicu. In tempulu mai nou s'a re-

Din punctu obiectiv luatu dreptulu ecl. este cuprinsulu legiloru ecles. cari norméza referintiele beserice si ale membriloru ei in conducerea beserice si ajungerea la scopu; éra in intielesu din punctu subiectiv este cunoscinti'a scientificara a drepturiloru, ce competu beserice dupa dreptulu eclesiasticu obiectiv in afacerile si referintiele interne si esterne.

II. Dreptulu ecles. se póte impartí dupa cumu se vá considerá din diferite puncte de vedere si anume:

1. Dupa origine se imparte in dreptu eclesiasticu, divin si umanu seau in intielesu strinsu dísu eclesiasticu; cela cuprinde in sene acele legi, cari date nemidilocitu de fundatoriulu beserice — Is. Christosu — suntu necesarie beserice intru implenirea misiunei sale, si cá legi divine — naturali ori positive in esentia au se remana nestra-

dusu numai la regulele disciplinariae in anthitese cu decretele dogmatice (decret. dogmat.) ci conciliulu tridentinu s'a abatutu de la acestu usu numindu canone chiar' decretele dogmatice. Confer. si not. 4. despre legi §. 73. In urm'a acestor'a in evulu mediu cuprinsulu canóneloru disciplinariae se dícea jus canonicum (la an. 742 sub Bonifaciu), inse pre la seclulu XII s'a schimbatu cu jus eclesiasticum. Remanendu numirea de jus can. la unele colectiuni mai insemnate cuprinse in corpus juris canonici, numirea de jus eclesiasticum s'a estinsu la tóte acele ordinatiuni si regule, cari fora de cautá la originea loru se referescu la beserica. Prin urmare dreptulu canonicu nu insémna totu un'a cu dreptulu eclesiasticu, càci acesta (cautandu la isvórele lui intre cari se numera nu numai canónele ci chiaru si legile aduse de potestatea lumésca cu referintia la religiune si beserica) are estensiune mai mare, trecandu peste marginea canóneloru, de ace'a dícemu cá numirea de dreptu eclesiasticu e mai nimerita. Alte numiri ale dreptului ecl. luate dela subimpartírea lui dupa origiue — se vedu a ft si mai puçinú corespondiatórie spre a exprime si numai in parte caracterulu lui. Asia de es. dreptu sacru — (jus sacrum) — 'lu exprime numai cu referintia la fundatoriulu beserice, carele e santu; dreptu domnedieescu, de orace un'a parte a legiloru bes. suntu divine; apoi numirea de dreptu pontificiu (jus pontificium) o are mai multu cu respectu la beseric'a apuséna pentru legile date de pontifici.

mutate;¹⁾ éra dreptulu umanu se compune din legile de origine umana puse dupa tempu si impregiurari, si fiindu cá relatiunile membriloru suntu supuse la schimbári si striforme, de acea si legile acestea se potu schimbá si desvóltá dupa recerintie, inse numai incatu dreptulu umanu nu contradice celu divinu si dogmeloru.²⁾

2. Cu referintia la obiectu s'ar' poté impartî in publicu si privatu; celu publicu se estende la drepturile superioriloru si a potestatii ecles. atátu fația cu membrii besericeii cátu si fația cu celi ce suntu afora de beserica, éra celu privatu la oficiele si drepturile, singuraticiloru ori cá membri ori cá ministri eclesiastici.³⁾ Ci cu referintia la obiectu e mai nimerita impartirea dreptului ecles. in internu si esternu (*jus eccl. internum et externum*) dupa cum se re-

¹⁾ Subimpartirea dreptului divin in positivu si naturale seu filosoficu numai intru atátu se póte admite in sfer'a dreptului ecl. in catu dreptulu naturale cérca si desvóltá legatur'a logica intre dogme si principiile juridice, cá deorace elementele besericeii crestine si principiile fundamentali ale dreptului ei se fundéza pre adeveturile revelate --- a tractá dreptulu ecl. numai din punctu filosoficu ar' insemná a supune la critic'a ratiunei dispușetiunile ddiesci si relegiunea revelata; ma dreptulu ecl. naturale nu se póte aplicá cá norma neci pentru relatiunile besericeii in afora fația cu puterea statului. Gresíta ar' fi si ace'a purcedere, déca cineva ar' pretende a sustiené facia cu beseric'a dreptulu pseudo-istoricu alu celoru 3 seculi primi, pentrucá in acele tempuri beseric'a fația cu puterea inimica a statului paganu a fostu impiedecata in desvóltarea ei. Conf. *Lehrbuch des Kirchenrechts aller christlichen Confessionen* v. F. Walter. Edit. 14 Bonn. 1871. §. 4. not. 1. 2; *Lehrbuch des katholischen und protestantischen Kirchenrechts* v. Fr. H. Vering. Freiburg in Breisgau. 1876. §. 3. 4.

²⁾ Dreptulu umanu se subimparte dupa origine in pontificiale, episcopescu, conciliariu si sinodale. Conf. si not. 1. a acestui §.

³⁾ Unii canonisti nu afla de conveniente acésta impartire, de orace aplicarea dreptului eclesiasticu nu depinde dela arbitriulu factoriloru de pe terenulu ecles. Conf. Vering op. cit. §. 5. II.; suntu inse casuri de unde nu se póte eschide natur'a dreptului privatu. Conf. *Enchiridion juris eccl. ecclesiastici cum singulari ad alias confessiones attentione*. Nic. Ioan. Cherrier. Pestini. Ed. IV. 1855. T. I. §. 9.

duce la referintiele interne seau externe ale besericei fația cu statulu si cu confesiunile despartite de baserica inse in paralela cu dins'a recunoscute politicesce.

3. Dupa modulu in care vine la cunoscintia se imparte dreptulu ecles. in scrisu si nescrisu. Dreptulu ecles. scrisu este acel'a pre care potestatea eccles. redactandulu in scrisu espresu-lu propune cá norma juridica, dein care cauza se si considera cá dreptu legale; éra dreptu ecles. nescrisu este, care prin aplicare faptica s'a introdusu in pracsea vietii besericesci din datena, observantia ori traditiune, si fiendu cá corespunde la recerintiele dreptului ecles. se recunósce de atare.¹⁾

4. Dupa tempu inca se póte impartî dreptulu eclesiasticu in vechiu, nou si celu mai nou. Dreptuln ecl. vechiu se estende la legile facute pâna la seclulu IX pâna la Fotiu in beseric'a orientale, celu nou de la secl. IX pâna la alu XV seau in apusu pana la inchiarea corpului dreptului canonicu, éra celu mai nou pâna in dílele nóstre. Ci cu referintia la beseric'a apuséna celi mai multi estindu dreptulu eclesiasticu vechiu pâna la diumetatea seclului XII seau pâna la Gratianu in beseric'a apuséna; altii din contra impartu dreptulu ecles. dupa tempu numai in dóue parti, in vechiu — pâna la conciliulu tridentinu — si in nou — de la conciliulu tridentinu incóce²⁾ inse impartírea dreptului ecles. dupa tempu nu multu importa, pentru ca strinsu luandu dupa esentia, nu se deschilinesce, se face inse numai cu referintia la desvoltarea lui istorica. In paralela cu dreptulu romanu se mai póte impartî si dreptulu eclesiasticu.

5. In dreptu eclesiasticu generale sí speçiale (jus eclesiasticum generale et speciale.) In cel'a se cuprindu regulele juridice, cari se potu aplicá cu valóre, de câte ori obvine casulu cualificatu determinatu prin dinsele, éra est'a stá in antithese cu celu generale si formandu emisiune de-

¹⁾ Dreptulu ecles. nescrisu nu se considera de dreptu scrisu — fia chiar' si redactatu in scrisória — pâna cându nu-lu dechiara de atare auctoritatea besericesca competente.

²⁾ Conf. Cherrier op. c. §. 13, 17.

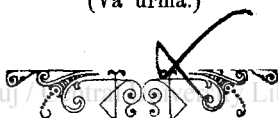
cisiva a potestatii ecliseastice, se aplica eschisivu numai pentru casulu speciale, ce póte se obvina; cel'a obliga pre toti, esta numai pre anumita clasa seu pe singuratici.

6. Dreptulu generale se subimparte in comune si singulariu (jus eccles. comune et singulare). Ceta e baseatu pe principiile juridice comuni si cuprinde in sene legi, cari obliga pre toti credintiosii, est'a e fundatu pe cause esceptionali, pre scopuri si emolumente mai inalte religióse, si pentru ace'a se practiséza numai la anumite persóne, sub anumite impregiurari si numai in anumite locuri are valóre.¹⁾

7. Dreptulu eclesiasticu universale si particulariu (jus eccl. universale et particulare); ceta are valóre pentru intréga beserica, esta se aplica numai in parte in unele tieri, tienuturi si diecese, si unde se aplica acest'a nu se estinde dreptulu universale.

(Va urmá.)

I. Papíu.

Gradurile Hierarchiei Ecclesiastice.

séu

insemnatatea Ritului Conferirei Lectoratului, Subdiaconatului si Diaconatului.

15. Tonsur'a clericala.

5) Si í-lu binecuvênta Archiereulu de 3 ori.

Dupa-ce s'a desemnatu ministrulu si subiectulu gradului hierarchicu alu Lectorului, se face inceputulu initiarei in statulu clericalu prin tonsur'a clericala.

Introducerea la acést'a actiune sacra se incepe cu binecuvêntarea.

¹⁾ Natur'a unoru asemenea casuri se pare a trece in sfer'a privilegiului (privilegium) mai cu séma cându decisiunea juridica purcede dela un'a persóna indiestrata cu dreptu ecl. speciale.

Scimu că mai tóte functiunile sacre se incepu cu binecuvântare, căci se cuvine că ori-ce actiune sacra cu laud'a si preamarirea Acelui'a se se încépa, dela care este tóta darea cea buna si totu darulu deplinitu. — Actiunea acést'a a binecuvântarei inse într'unu modu deosebitu e impreunata cu hirotonirea, asia cătu unii scrietori si teologi sacramentulu ordului s'au indatinatu a-lu numí „binecuvântare“ (benedictio).¹⁾

La conferirea tonsurei ecclesiastice Archiereulu dara numai binecuvânta²⁾ pre celu ce se ordinédia, pentru-cà aci nu e inca vorba de Lectoratu, ci numai de „clericatu“ séu tonsura clericala.

Binecuvântarea acést'a se face de 3 ori intru onórea si in numele s. Treime, — binecuvântarea se aplica pre capu, pentru-cà capulu este locasiulu intieptiunei.

Implinindu-se binecuvântarea, — acesteia urmédia tonderea perului in chipulu crucei.

6) „Si-lu tunde in chipulu crucei, se dice in ronduéla.

Tonderea perului capului preste totu este semnulu gelei, chipulu servirei si alu supunerei. — Asia de esemplu: Job audíndu de nefericirile prunciloru sei, si-a tunsu perulu capului seu (Jovu I, 20), asemenea, se cetesce si la Isaia profetulu (XXII, 12). In legea vechia Nazirenii prin tonderea perului se dedicáu Domnului, — (Cfr. si tonderea perului la cei nou-botezati), de unde díce apoi si S. Joanu Chrysostomu că „a se tonde din votu erá datina jidovésca.“

Ambele aceste insemnãtati ale tonderei se potu aplicá si la tonsur'a clericala.

Semnulu gelei este ace'a, încátu celu ce se dedica statului clericalu, separandu-se din lume, se face pierdutu pentru ace'a. Semnulu dedicarei in sórtea Domnului este, încátu,

¹⁾ Lucii Fer. Promta bibliot. Lit. B., — Leo M. ep. 9. ad. Dioscorum alex. díce: „Quanta et dantium et accipientium devotione curandum sit ne tantae benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum.“²⁾ „signatur“ (Goar o. c. pag 194) „benedicat.“ (Lect. Cod. allat. la Goar. pag. 196.)

prin acésta tondere, facându-se din laicu clericu, prin acés-t'a se dedica servitiului Domnului.

S. Isidoru, cá o ratiune a tonderei aduce inainte ur-matóriile :

„La clerici — díce — tonderea e unu semnu ce se figuré dia in trupu, dar' se imprima in sufletu. Pentru-cá prin acést'a se inchipuesce cá precumu ne lipsimu de peru, asia ne desbracamú si de foradelegile trupului nostru.“¹⁾

Tonderea acést'a se face in :

Chipulu crucei, adeca in partea dinainte a capului la frunte, in partea dinapoi, si in partea ambeloru urechi.

Tonderea acést'a cruciforma si mai apriatu esprime scopulu dedicarei clericului la servitiulu Domnului.

Se aplica la perii capului pentru-cá in capu jace po-terea si auctoritatea mintiei, tari'a intieptiunei si a altoru facultati spirituale.

Preafrumosu obsérva la acésta ceremonia s. Gregoriu celu mare cá „cugetele pe neobservate se nascu in creri, precum se ivescu pe neobservatu si grigiele lumii acestei'a. — Si deóre-ce pastorii cei sufletesci — fora a trece mar-ginele, — au se se ingrigiésca si de cele pamentesci: ast'feliu prin tonderea perului se dá preotului de a intielege, cá de-o parte se nu se seuite de grigi'a supusiloru sei, éra de alta parte cá se nu se lase a-se rapí de-ace'a grigia.“²⁾

Pre cându se face tonderea in chipulu crucei, atunci Archiereulu de-odata si díce :

7) „In numele Tatalui si alu Fíiului si alu Spiritului santu, ast'feliu câtu la un'a fiacare tondere, archiereulu es-prime un'a din persónele S. Treime, spre a aretá, cá sus-ceperea celui tunsu in statulu clericale se face in numele S. Treime, pre carea va avea se-o preamarésca in viéti'a s'a si intru tóte functiunile s'ale clericale.

Spre dechiararea aprobarei de suscepere a celui ce s'a tunsu de clericu, — cei de façia respundu cu — 8) „Aminu,“

1) De offic. eccl. c. 4. vedi la Laymannu „Teologia moralis“ Moguntiae 1709. Tract. IX, Lib. V. c. XII. Cfr. Can. 21 Trull.

2) Lib. I. ep. 25.

prin care óresi-cumv'a se adevéresce si demnitatea personala a celui primitu in statulu clericalu.

Facia de cuvântulu „Aminu“ se însémna, cà deórece la eschiamarea fiescecarei persóne a S. Treime se respunde cu Aminu, — pentru ace'a in unele editiuni de Euchologia, — cum e de exemplu celu edatu in Veneti'a la an. 1570 (v. Goar pag. 200) invocarea acést'a a S. Treime occura ast'feliu: In numele Tatalui — Aminu, — si alu Fiiului — Aminu, — si alu Spiritului santu — Aminu.

Inainte de ce amu incheiá partea prima a rînduelei chirotonirei Lectorului, referitória la tonsur'a clericala, — cá de incheiare fia ací commemorata marturisirea lui Simeonu Thessalonicensu, relativa la insemnatatea tonsurci. — „Archiereulu — dîce acelu scrietoriu — in form'a crucei tunde perii capului aceluí'a, invocându numele celu infricosiatu si domnediescu alu S. Treime, dela care tóta initierea si totu sacramentulu vine. — Mai ántâiu adeca î-lu tunde la crescetulu si dîce: In numele Tatalui; apoi la frunte dîcându: si alu Fiiului, — de ací in partea cea drépta a capului graindu: si alu Spiritului santu; si in urma la partea cea stânga complinesce crucea dîcându: Totu-de-a-un'a acumu si pururea si in vecii veciloru. La fie-care invocare cei de facia respundu: Aminu, prin ce apróba si confirma cele implinite de Archiereu.“ Tonderea perului însémna consacrare, pentru-cà perii suntu mugurii corpului si primitie Domnului aduse.“¹⁾

Cu respunsulu „Aminu“ — datu de catra cei de facia la invocarea s. Treime, rostita de catra Archiereuse — incheia

¹⁾ Capitis ejus capillos cruciformiter Pontifex detondet, divinum ac tremendum nomen Trinitatis, a qua tota initiatio, sacramentumque omne oritur, invocans. — Et primo quidem in vertice praecidens capillos, ait: In nomine Patris. Deinde in fronte, dicens: et Filii. Deinde a latere capitis dextro, dicens: et Spiritus sancti, et rursus tandem latere sinistro cruce[m] perficiens subdit: perpetuo nunc et semper, et in saecula saeculorum. Cuncti vero unicuique invocationi, Amen subjungunt, acta a Pontifice simul approbantes et confirmantes. Et depositio quidem capillorum, consecrationem significat: quia capilli totius corporis sunt pulluli et primitiae Deo oblatae. (Lib. de sacram.)

ceremoniile initiarei in ordulu clericale prin tonsura, — care desî suntu impreunate cu ceremoniile chirotonirei Lectorelui, formédia totusi numai pregatire la Lectoratu.

Lectoratulul.

16. Tonderea a dóu'a.

Abia se facuse amintire in rînduél'a chirotonirei despre tonderea cruciforma a celui ce se suscepuse in statulu clericale, — si éta in ace'a rînduélia érase de locu se dice:

9) Dupa ace'a dela órecarele in chipulu Clericului se tunde de sevêrsitu, — adeca érase se prescrie o a dóu'a tondere si inca deplina.

Tonsur'a acést'a inse este deosebita si cu scopu deschilinitu de cea de-ântâia. Pentru-cà pâna cându tonsur'a de-ântâia mai simpla este numai initiarea si susceperea in statulu clericalu, — pre atunci tonderea acést'a a dóu'a este initiarea in gradulu hierarchicu alu Lectoratulul, — formandu incepatur'a ceremonieloru conferirei Lectoratulul.

Preabine insémna dreptu ace'a si Goar cându spre distingerea ambeloru tonderi dice: „Tonsur'a cá o pregatire previa la primirea orduriloru, la Greci neci cându nu se confunda cu officiulu Lectoratulul.“¹⁾ Éra Balsamonu in canonulu 33 alu Synod. Trullanu dice „Insémna cá de locu câtu-ce órecinev'a din man'a Archiereului a primitu semnulu tonsurei, canonulu îlu tiene de clericu.“²⁾

Nu avemu pentru-ce se tragemu la indoiéla cá tonsur'a cea de-ântâia impreuna cu tóte ceremoniile indeplinirei acelei tonsure, — in vechime si in baseric'a nóstra a potutu se formeze o actiune deplina liturgica de sene statutória si asia deosebita de ceremoniile tonsurei a dóu'a,³⁾ ce'a ce s'ar' adeverí chiar' prin reamintirea distinctiva a celoru dóue tonsure: adi inse ambele acele tonderi formédia o rînduélia neseparabila, — asia câtu adi la conferirea Lectoratulul ton-

¹⁾ „Tonsura, praevia ad ordines suscipiendos dispositio, nusquam apud Graecos cum Lectoratus officio confunditur.“²⁾ Cfr. Can. XXI Trull. si adnotare din Pidalion la Pap Szilágyi l. c. p. 320. ³⁾ cum e in baseric'a apuséna catolica.

sur'a a dóu'a deplinita neci cà se mai aplica, ci numai cea de-antâia, dupa care numai decâtu urmédia inbracarea in felonulu clericescu.

Acést'a se vede a se comprobá si prin canonulu 33 Trullanu, unde se díce, cà: „nimenui se nu se concéda a cetí ss. scripturi de pre amvonu, de nu a primitu tonsur'a preotiésca si binecuvântare canonica dela pastoriulu seu,“ — la ce obsérva Morinus cà in baseric'a grecésca nu e cunoscuta separarea clericatului de Lectoratu cá si in baseric'a latina. — De aci inse nu urmédia cá si cum officiulu de Lectoru s'ar' confundá cu tonsur'a clericala. Pentru-cà ambele aceste suntu destínse. Lectorulu nu se face fora tondere, neci tonsur'a nu se dá déca nu urmédia numai decâtu Lectoratulu, asia, câtu tonsur'a e numai cá si o ceremonia premergátoria conferirei Lectoratului.“¹⁾

Si cá se ne întórcemu la tonderea acést'a a dóu'a deplinita, acést'a cu adevératu se póte luá cá si unu semnu distinctivu alu Lectoratului. Pentru-cà e lucru cunoscutu cumcà in vechime mai alesu tenerii alesi si destinati spre servitiulu basericescu, pâna catra anulu alu 30-le portáu tonsura formalá, si numai dela acestu tîmpu lasáu crescere libera a perului si a barbei, — si asia pentru-cá se se faca o deosebire intre tondere impreunata numai cu óresi carev'a dedicare spre servitiulu Domnului, si intre tondere impreunata cu gradu hierarchicu, — s'a susceptu in rînduél'a chirotonirei Lectorelui tonderea deplinita. La acésta tonsura deplinita se referescu si cuvintele canonistului Balsamonu mai susu citate cà „cându cinev'a tonsur'a o a primitu dela episcopu prin impunerea maniloru, acést'a este de a se tiéné de clericu.“²⁾

Alt'cum vomu díce, cà tonsur'a acést'a a dóu'a de sevérsíta se póte considerá cá si o remasítia a ceremonieloru conferirei statului monachale. — Pentru-cà la acei'a vedemu, cumcà dupace calugarulu de catra Egumenu se tunde in altariu, acel'a se duce inapoi in tend'a basericeii si de

1) De sacr. ordinat. parte 3. exert. 15. c. 4. 2) in Can. 14 a Syn. II Nicenu.

catra unulu dintre frati se tunde de sevêrsîtu, — de unde culegîndu-si perulu tunsu 'lu readuce in altariu. (Vedi rînduie'la chipului celui mare.)

Spre intregirea celoru atinse dejá la tonsur'a clericala se fia inca de insemnatu, cà in câtu se tiêne de originea tonsurei, scrietoriulu Cicaoniu o ascrie Pontificelui romanu Anicetu dîcîndu: „Anicetu a dispusu cá clericulu in crescutulu capului se pórte coróna asemene unui cercu.“¹⁾ Éra Beda vener. merge mai de parte, pentru-cà originea tonsurei o reduce chiar' la s. Petru. Marturisesce adeca cà: „nu numai pentru ace'a ne tondemu in form'a coronei cà Petru (Apostolulu) asia s'a tunsu, — ci pentru-cà acel'a in memori'a patimei lui Christosu s'a tunsu ast'felu.“²⁾ Totu asia marturisesce si Germanu patriarchulu Constantinopolitanu. (V. Laymann l. c. Lib. V. Tract. IX. c. XX.)

Cám in acestu sensu vorbesce si Goar, cându asia dîce: „Datin'a portarei acelei'a (tonsurei) mai cu dreptu este de a se reduce la esemplulu ori la legea Apostoliloru, . . . de câtu la pontificii mai de dincóce, carii numai a reinnoitu mandatulu si modulu portarei acelei'a.“³⁾

17. Imbracarea celui ce se ordinédia in vestmentu sacru.

Caracterulu distinctivu alu Lectoratului de catra clericatu, si mai lamuritu se cunósce din imbracarea celui ce se ordinédia de Lectoru in vestmentu sacru convenientu si propriu gradului hierarchicu alu Lectoratului. — Se dîce adeca in rînduie'la cà:

10) Archiereulu luându felonulu clericescu, 'lu imbraca.

Imbracarea acést'a in ornatu basericescu indirecte in-sémna, cà numai acum'a si nu mai 'nainte se intêmpla conferirea demnitatii servitiului in cas'a Domnului, adeca a gradului hierarchicu carui'a si compete ornatu sacru.

¹⁾ Goar. l. c. pag. 200 n. 5. ²⁾ Lib. 5. Hist. angl. c. 22. ³⁾ l. c. pag. 200.

Ornatulu acel'a intru care de catra Archiereu se imbraca celu ce se chirotonesce de Lectoru, se numesce: „felonu clericescu“ — „tunica“ séu si „casula.“ — Numirea acés't'a inse de felonu, se nu se confunde cu ornatulu propriu alu preotiloru, care asemenea se numesce felonu. — Pentru-cà desì ce e dreptu ornatulu preotiescu in sensu propriu se numesce „felonu,“ — aci inse la chirotonirea Lectorului acelu ornatu numai in sensu mai generalu si inpropriu are numire de „felonu, — încàtu adeca acestu ornatu alu Lectorului are óresi-carev'a asemenea cu felonulu preotiescu, cu ace'a deosebire inse cà e mai scurtu, si cà ori e taiatu pre ambe laturile sub suóra cá si vestmèntulu diaconescu de adi — séu numai o taiatura are inaintea peptului, si cá si o casa invelesce intregu trupulu Lectorelui.

Pentru ace'a apoi se si dîce in rînduèla cà acelu ornatu e felonu clericescu, éra nu preotiescu, cá se se destinga de acestu din urma.

Insemnatatea acestui ornatu alu Lectorelui Simeonu Thessal. asia o explica: „Lectorulu — dîce elu — a primitu vestmentulu de camesia, adeca ace'a ce si alba se numesce, carea in modulu felonului celui micu séu mai bine a tunicei, se face din pânza, si demustra prim'a gustare a preotiei. — Ea e mica pentru-cà representa protectiunea lui Domnedieu, si e séu purpuría spre simbolisarea vestmèntulu purpuriu alu lui Christosu, séu alba pentru curati'a preotiei si lumin'a cu carea ace'a luminédia.“¹⁾

(Vá urmá.)

X J. Borosiu.

¹⁾ Obtinuit lector vestem camisiam, idest Albam vocatam, quae ad parvae casulae vel certe tunicae modum, e lino conficitur, primamque sacerdotii delibationem demonstrat. Parva est propterea, Deique protectionem menti representat; vel purpurea, propter purpureum Christi indumentum; vel candida, propter sacerdotii puritatem, et lumen quo splendet. (De sacramentis.)

Serbatorile preacuratei Vergure Maria.

Serbătorea Nascerei Preasantei Dómnei Nóstre de Domnedieu
Nascătóre.

(Urmare.)

Sânta, sântîta, nespurcata, ne'ntinata, fora macula a fostu Preasânt'a Maria in conceperea si nascerea s'a. Acést'a este credinti'a nemişcata a basericei basata pre marturisirile S. S. Parinti, — marturisiri chiare directe si indirecte.¹⁾

Nu vofimu a produce aci aceste marturisiri stralucite, — ci dorimu numai se vedemu óre s. nóstra baserica marturisesce acést'a credintia in cultulu seu publicu divin, — óre oficiulu sacru alu basericei propune aceea invetiatura de credintia?

Chiáru si luminatu o aflamu acést'a in cultulu sacru alu basericei. Si dupa ce deja in cele pâna aci pertractate s'au atinsu unele atari marturisiri si dovedi directe scóse din oficiulu sacru: va fi acum'a la locu se cunóscemu si marturisirile indirecte, — adeca se vedemu, se consideramu cà cine e cea nascuta adi, cum si in ce modu o prea inaltia si maresce s. baserica pre prunc'a Annei?

Cine e dara cea nascuta adi? — Cine? Ea e „fructulu celu sântu, — preamaritu — preacuratu si feciorescu a celei neroditóri'a.“²⁾ Aceea e „scaunulu celu intielegatoriu, sântu mai 'nainte gatitu pentru odichn'a Domnului, — ceriu insufletîtu“ — „camar'a luminei“ — „cartea cuvântului vietiei“ — „sêngur'a usia cea feciorésca si Domnedieésca“ — „lacasiulu lui Domnedieu alesu din tóte neamurile.“³⁾ — Ea e „mama si fecióra“ — „petrecere ddieésca a fiintiei ce-i pururea vecínice.“⁴⁾ — „baseric'a cea insufletîta alu Ddieu,“ — „lacasiu de curatia“ — „Fecióra de Domnedieu chiamata“ —

¹⁾ Opusc. Select. S. S. Patrum. Oeniponti 1877. T. XII. p. 197 — T. XXXIV; — Joannis Presbyt. (744) l. c. pag. 157; — S. Germani Sermo in praesent. V. M. o. c. T. XXXIV. p. 202. Cfr. Hurter Theol. Dogm. T. II. p. 376 seq. — ²⁾ Stich. 4. Ins. Sept. 8. — ³⁾ Stichirile Inscr. Sept. 8. — ⁴⁾ Stich. Lit.

„Imperatés'a si domnedieésc'a Mirésa a Parintelui — cea fora macula.“ — Prunc'a nascuta adi este „munte, usia cerésca si scara intielegatória“,¹⁾ — „cortulu celu mai inainte rënduitu alu impacarei nóstre catra Domnedieu.“²⁾ Ea este „predicarea Profetiloru,“ — „fiic'a lui Domnedieu,“ — „ceriulu lui Domnedieu pre pamêntu,“³⁾ — „usia luminei celei neapropiate,“ — „sânt'a sântiloru,“ — „frumseti'a curatiei de Domnedieu crescuta.“⁴⁾

Se adaugemu inca la aceste si numirile, laudele cu care se infrumsetiéza Preasânt'a Mari'a deja la conceperea s'a. Éta ea se numesce „munte sântu care in pântece se alcatuesce,“ — „scunulu celu mare a Imperatului celu ce se gatesce,“ — „flórea cea de taina,“ — „ceriu nou ce cu mandatulu lui Domnedieu a-totu-facatoriului se zidesce in pântecetele Annei,“ — „baseric'a cea domnediésc'a si de mântuiri,“ — „cortu neintinatu,“ — „norulu celu cerescu,“ — schiptrulu celu sântu“ — „camar'a cea insufletíta a Domnului Domnedieu“ — si „loculu celu de Domnedieu umblatu care se infrumsetiéza.“⁵⁾ Cluj / Central University Library Cluj

Éta cu aceste numiri se lauda, se prémariesce Preasânt'a Vergura inca in conceperea s'a, cá se cunóscemu cá „Ea cu adeveratu mai inainte de concepere curata s'a sântítu lui Domnedieu, cá Mari'a e sêngura fora macula, sêngura alésa, — unica mielusia si porumbitia nespurcata, si sânti'a neintinata a Marirei lui Domnedieu.“⁶⁾

Unde trebuescu mai mari, mai frumóse, si mai chiare marturisiri decátu aceste depuse in cultulu publicu divin, despre conceperea si nascerea cea fora macula a Mamei Domnului.

O! Dar' spre cunóscerea acestei'a, mai avemu inca si o alta cale, considerându adeca efectele preasante, mântuitoarie

¹⁾ Trop. 2 oda VII. Sept. 8. — ²⁾ Trop. 1 oda VIII Sep. 8. — ³⁾ Sed. 3 Sept. 8. — ⁴⁾ Si acum Inscr. odei III; — Trop. 2 Irm. odei VI; — Trop. 4 Irm. odei VI. Laudele. — ⁵⁾ Stich. Inscr. — Sedel. 1. — Trop. 1 od'a I, — Canónele din 9 Decembre. — ⁶⁾ Canon. din 21 Nov. — ⁷⁾ Marire Lit. — Marire Stichov. — Si acum od'a III. Laud. 1. Sept. 9.

si asia dîcîndu domnedieesci cari isvorescu din acestu „isvoru alu vietiei, nestricatiunei si a fecioriei;“¹⁾ ce stralucescu din „camar'a acést'a a luminei,“ ce curgu din acésta „pétra vértósa a bînecuvéntarei, bucuriei si mîngaierei, din acést'a vistieria a vietiei.“²⁾

Si cari suntu aceste efecte mîntuitorie? — Éta.

Sânt'a baserica nu se indestulesce cu aceea cà in modulu celu mai frumosu, in formele si asemenarile cele mai alese poetice descrie resarirea si esîrea Mîntuitoriului Christosu din Mari'a, si in acestu modu a comprobá relatiunea Ei façia de realisarea opului mîntuirii; ci precum cu fiecare momentu serbatorescu alu vietiei Ei léga efecte mîntuitorie relative nu numai la mîntuirea obiectivu implinita fora si façia de mîntuirea subiectiva necontenita a credintiosiloru atari efecte atribue si ascrie deja conceperei si nascerei acelei mame preasânte.

Pentru-cà dupacum preafrumosu marturisesce s. baserica, intru nascerea Mariei: „Blastemulu celu asupr'a nóstra s'a ruptu,“ — „iadulu celu fora de rusîne s'a calcatu,“ — „cele ceresci cu cele paméntesci s'au impreunatu spre mîntuirea sufleteloru nóstre.“ Prin aceea nascere paméntenii de nou ne-amu ziditu si indummedieitu, din mórte ne-amu liberatu, — si „din stricatiune spre viéti'a cea vecînica neincetatu ne-amu innoitu“ — „iertare si mîntuire tuturoru a resaritu.“

Nascerea Nascatórei de Domnedieu „animele credinciosiloru au luminatu, câscigându-se prin aceea apropiere ca- tra Domnedieu si intrare in raiu.“³⁾

In urmarea acestor'a recunoscîndu poterea mysteriului nascerei Preacuratei, si marturisindu marirea si frumseti'a Ei mai pre susu de Cheruvimi si Serafimi, mai pre susu de cugetu si de cuvêntu, — ce avemu se dîcemu decâtu intru admirarea nóstra a eschiamá cu s. baserica, cà, negraitu de

²⁾ Stich. 2. Inser. — Laud. 3. Stichov. 2. din 8 Sept. — ³⁾ Stich. 4 si 6 Inser. Stich. Lit.; — Stichov. Inser. Marire Lit.; Marire Stichov.; — Catav. odei IX. Si acum od'a VII, — od'a V. Trop. 2. od'a 9, Sept. 8.

angeri si de ómeni, mare si din vécu ascunsu este myste-riulu celu preamaritu alu conceperei.¹⁾ Si marindu efectele mántuitorie impreunate cu acésta taina, cá „minunata e conceperea, preamarita, preasánta, nespusa si cu totulú fora macula este nascerea, — cá straina e conceperea, straina e nascerea, e o minune infricosiata nascerea Preasántei V. Maria.“²⁾

Vomu marturisi cá sánti'a si curati'a Ei „conversiescu totu cuvântulu si cugetulu, cá cu adeveratu mai presusu de cugetu si de vedere suntu tóte ale Mariei,“ cá cu adeveratu tóta faptur'a o a pestrecutu cu demnitate.³⁾ Pentru-cá Dêns'a mai presusu de sperantia nascându-se, mai pre susu decâtu toti cei nascuti cu domnedieésca cuvenientia a inffloritu.⁴⁾

Din parinti drepti, Ioachimu si Ann'a, se nasce adi Prea-curat'a, — se nasce cu puterea lui Domnedieu si se aduce Domnului. Si óre in faci'a acestor'a nu vomu eschiamá cu S. I. Damascenu: „O insoçire fericita a lui Ioachimu si Ann'a! Tóta faptur'a e obligatai voue. Pentru-cá aceea (faptur'a,) prin voi a adusu Creatoriulu, donulu celu mai pretiosu alu toturorú donuriloru, anume pre mam'a curata sêngura démna de Creatoriu.“⁵⁾

Din preamaritii parinti Ioachimu si Ann'a se nasce preasánt'a fiica a lui Domnedieu. Se nasce neintinata si fora macul'a pecatului. Si óre la audirea, la cunóscerea ace-steia sufletulu nostru plinu de admirarea puterei si de prea-marirea majestatei divine nu va erumpe si eschiamá: „O mi-nune mai pre susu decâtu tóte minunile! Muierea mai pre susu de Seraphimi s'a facutu, pentru-cá Domnedieu s'a mic-sioratu pre sene cu puçinu óre ce decâtu angerii. (Evr. II, 9.) Se taca intieleptulu Solomonu a nu fire nemic'a nou sub sóre. (Eccl. I, 10.)“⁶⁾ Pentru-cá adi Domnedieu cuvântulu si fa-catoriulu toturorú cartea cea nóua si-a ziditu pre carea o

¹⁾ Marire Stich. Inscr. 9 Decembre. — ²⁾ Marire Stichov. Sept. 8. Trop. 1 od'a V. Nov. 20. — Stich. 4. Ins. Sept. 8. — Offic. sacru din 8 Sept. — ³⁾ S. Damasc. Hom. III l. c. p. 44. — ⁴⁾ Stich. 3. Inscr. Sept. 8. — ⁵⁾ Hom III in Nativ. l. c. pag. 33. — ⁶⁾ S. Da-masc. Hom. III l. c. p. 50.

a datu Tatalu din anima conserisa cá si cu o péna cu Spiritulu care este limb'a lui Domnedieu, — pentru-cá cea nascuta din cea stérpa este „paméntulu intru care nu a crescutu nici unu spinu alu pecatului nici a fostu blaste-matu cá si celu de-ântáiu.“¹⁾

Din preasânt'a insoçire a lui Ioachimu si Ann'a se nasce cu preamarire, fiic'a, fecióra sí mama. Se nasce „spre marirea si mântuirea nóstra.“²⁾ Si indulciti de bunatatile cele mântuitoarie câscigate nóua prin nascerea Preacuratei V. Mari'a, óre nu vomu laudá sânti'a, nu vomu vestí marirea Ei? óre nu vomu recunósce cu S. Damascenu „O! la câte minuni si la ce legaturi s'a facutu acésta fica de officina! O fica cea mai dulce si alésa! O lilia intre spini, nascuta din radacin'a cea mai generósa si adeveratu regésca davidica, prin tene imperati'a cu preoti'a s'a inavutítu!“³⁾

„O fica placuta a lui Domnedieu, frumseti'a parintiloru, pre carea — cum sêngura ai dîsu — te voru fericí tóte popórele! O fica démna a lui Domnedieu, frumseti'a firei omenesi si innoirea stramósiei Evei; prin nascerea t'a cele caduite s'au aredicatu!“⁴⁾

Se se bucure dara ceriulu si paméntulu intru nascerea mamei Domnului, cá „ceriulu lui Domnedieu pe paméntu s'a nascutu,“ „unu ceriu mai pre susu si mai admirabilu decâtu celu ziditu, pentru-cá celu ce a ziditu sórele ceriului, acel'a din Mari'a sórele dreptatii din Mari'a, va se se nasca.“⁵⁾

Se se bucure muierile, „cá nu voru mai nasce intru intristare fiu, cá bucuri'a a infloritu si viéti'a tuturoru ómeniloru in lume vietuesce.“⁶⁾

Se se bucure feciórele cá-ci „diu'a nascerei Feciórei este, carea e paretele si frumseti'a fecioriei si daruirea tuturoru celoru ce dorescu feciori'a.“⁷⁾

¹⁾ S. Damasc. Hom. III, IV. l. c. pag. 42, 63. Cfr. Ps. 44. 2. — ²⁾ Sedel. odei III. Sept. 8. — ³⁾ Hom. 3. pag. 39 seq. — ⁴⁾ Hom. III. pag. 43. S. Damasc. — ⁵⁾ S. Damasc. Hom. III. pag. 35, Hom. IV. p. 62. Cfr. Sedel. III. Sept. 8. — ⁶⁾ Ioanu Eub. l. c. p. 174 not. 1. — ⁷⁾ S. Damasc. Hom. IV. pag. 58. Cfr. Laud. 3. Sept. 8.

Se se bucure mamele, fiindu-că fructulu mamei este feciór'a, — bucurati-ve cele sterpe, că cea fora de fii si stérpa pre nascători'a de Domnedieu o a odraslitu.¹⁾

Se se bucure ficele „celebrându diu'a nascerei Acelei'a carea este Dómn'a si imperatés'a ficeloru.²⁾ „Tóta faptur'a impreuna se se bucure, că prin nascerea Mariei incepatur'a bucuriei si a mântuirii a tóta lumea s'a facutu!“³⁾

Recugetându acum'a mysteriele celebrate in serbatóri'a Nascerei Preasântei Nascători'e de Domnedieu, cu dreptu cuvântu potemu numí cu s. baserica acea serbatóre: „Diu'a Domnului.“ — „Diu'a cea benevestita.“⁴⁾

Pertractându pâna aci insemnatatea inalta a serbatórei Nascerei Mamei Domnului, restà a dîce inca cev'a si despre inceputulu, orginea acelei serbatori.

Nu lipsescu scrietori cari ar' vré se scíe că serbatóri'a Nascerei Mariei s'ar' fí tiênutu deja prin véculu alu III-le. Acést'a inse s'ar' poté admite numai fația de celebrarea partiala a serbatórei, nu inse fația de introducerea generala a acelei'a. Pentru-că din scrierile S. Augustinu scimu cum-că pre tempulu lui numai diu'a nascerei lui Christosu si alui Ioanu Botezatoriulu s'au celebratu.

Mai probabilu e, că serbatóri'a acést'a in baseric'a nóstra s'a inceputu a se celebrá din véculu alu V-le, dupa ce Synodulu din Ephesu (431) in contr'a ereticului Nestorie a edísu că: Vergur'a Mari'a este Mam'a lui Domnedieu.

Altucum Emanuelu Comnenulu in mijloculu seclului alu XII-le serbatóri'a nóstra o numera intre serbatorile ce se serbéza o dî intréga.⁵⁾ — Se mai insemnámu că:

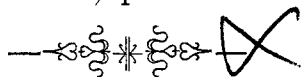
Serbatóri'a Nascerei Preacuratei are atátu „inainte serbare“ câtu si „dupa serbare“ (intropțire) séu forma octava. Preserbarea se incepe cu o dî mai nainte de ins'asi serbatóri'a

¹⁾ Trop. 4. oda VI. Cfr. Damasc. Hom. IV. pag. 58. — ²⁾ S. Damasc. l. c. — ³⁾ Stich. 5. Inscr. Cfr. Damasc. Hom. III, IV. l. c. pag. 41, 67. — ⁴⁾ Stich. 2. Inscr. — Marire Lit. — ⁵⁾ Cfr. S. Ioanu Damasc. (780) Hom. III, IV in nativít. V. M., — Ioanu Euboeensu (744) Sermo in Concep. Deipar. — Opusc. S. S. Patr. T. XXXIV.

séu in 7 Septembre, — éra dupa serbarea — pentru apropierea serbatórei crucei (14 Septembre) — tiène numai 5 dîle séu pâna in 12 Septembre inclusive, in carea dî atátu la Inseratu câtu si la mânecare se cânta intregu officiulu serbatórei, éra a Sântului se cânta in 11 Septembre. — —

Prescrise rituali fačia de acésta serbatóre suntu, cá: de cumv'a cade serbatóri'a Nascerei M in Domineca ori alte serbatori, atunci tóte ale serbatórei se cânta inainte de ale inviarei (Domineca). La manecare inse se dîcu prochimenulu si Evangeli'a Serbatórei éra nu ale Inviarei. La liturgia inse se cetesce „Apostolulu“ si „Evangeli'a“ atátu a Serbatórei câtu si a Inviarei.

„Ceea ce esci mai onorata“ numai atunci se cânta déca cade in dî de Domineca, — éra altcum, nu se cânta, ci numai Pripelele (od'a IX) prescrise.

Uniunea basericésca a Romaniloru cu calvinii in secele XVI—XVII.

— *Dupa Istori'a Romaniloru transilvani ms. de Petru Bod.* —

(Urmasare.)

Dupa câteva septemâne Visarionu fù transportatu la A.-Julia si de acolo la Vien'a, de unde, eliberandu-se, cu ambasadorulu imperatesei Rusiei se duse in Moscovi'a. Spunu, cá precandu se transportá la Temisiór'a, oficialulu care-lu insoiá, vrendu a-lu pune la proba, i promise, cá pentru órecare suma de bani lu-va face scapatu; ci monaculu scupí in fačia pre oficialu, cáci pentru unu castigu bagatelu e gat'a a-si calcá credinti'a detorita reginei.

Calugarulu deportatu lasà pre Romani in mari turburári sî confusiuni, cari durara mai multi ani; pentru cá oriunde petrundeá faim'a lui, impenata cu fabule, Romanii apostatá de la uniune, pre preutii uniti nu-i suferiá a functiuná nice la botodie, nice la inmormentári, in unele locuri, alesu in comitatulu Uniadórei, pre popii uniti i tipá din

baserice, pre acestea le curatiá scotiendu din ele padimentulu au spelandu-lu, sí alte asemeni patrandu. Intr'acea episcopulu cu teologulu seu se nevoiá a convinge pre Romani, cá Visarionu a fostu unu impostoriu, unu nebu nu fanaticu si ignorante; léculu inse, ce-lu puneá pre ran'a infipta uniunei prin calugaru, mai adeseori se prefacea in veninu. Asiá in dñu'a de rosalie episcopulu facundu cu teologulu una escursiune din Sabiiu la Selisce, indemná pre Romani se mérga la baserica; au sí mersu numerosi armati cu fusti, dara n'au intratu in baserica, tienendu-o spurcata prin sierbitiulu unitiloru; primariului nse cu juratii trebuindu din oficiu se insoçiésca pre episcopu in baserica, i s'a pornitu sangele pre nasu din caus'a marei caldura din acea dí, ci elu considerandu ast'a cá pedépsa, pentru-cá a intratu intr'o baserica contaminata, desvatu pre cei-alalti de a intrá, cá se nu-i ajunga sí pre ei pedéps'a lui D.-dieu.

Cu capetulu lui juliu 1744 se tienù sinodu generale la Blasiu, la care luara parte protopopii sí mai intregu clerulu, din seclari anca nu puçini, caroru episcopulu le tienù varie vorbiri despre unire sí intre cari se fece una colecta pre sém'a episcopului, cu carea densulu chiamatu fiindu, se duse la Vien'a sí nice se mai întórse in Transilvani'a.

In anii urmatori totu confusiuni romane, cari turburara multu pre r.-catolici sí desplaceru curtiei. In fine guberniulu in numele Majestatei reg. dede la 6 aprile 1745 cátra oficialii supremi si viceoficialii din comitate unu circulariu, in care — dupa ce se amintesce unirea Romaniloru transilv. templata inainte de 50 de ani, conñrmarea acestei prin scaunulu apost. alu Romei, imunitátile date de augustii imperati unitiloru, cari in acésta stare traíra in pace pâna cându impostoriulu Visarionu nu desmentá plebea ignorante de la unire, turburárilé sí faptele poporului dupa acea desmentare, sí cá Majestatea sa precum nu vré se schimbe sistem'a principatului, asiá nice se lase a se infrange diplomele emanate in afacerea unirei, — se demanda: 1) cá preutii uniti, scosi din baserice sí din posesiunile loru seclari sí basericesci, se se restituésca in intregu; 2) de aci

incolo se fia aperiți de ori-ce violentia, imunitățile lor se se observe santu, și pre poporul unitu nimene se nu cutedie a-lu asupri pentru unire; 3) popii schismatici, că neprivilegiati se supărte sarcinele comuni; și celu ce din poporu: va comite lucrulu celu mai micu contra uniunei și a pazei unitiloru, se se incaptivedie că turburatoriu, insciintandu-se de cu tempu guberniulu; 4) preutiloru veniti din tiere straine se li-se cerce singheli'a, se se denuncie celui mai de aprópe preutu, archidiaconu au vicariulu de ritulu grecu, éra oficialii se-i dé preste fruntarie; 5) schismaticii deaun'a se întórca daunele facute popiloru au poporeniloru uniti; 6) oficialii se indetorescu a pre intempiná verice fapte cutediate au tumulturi între Romani informandu cătu mai iute guberniulu. Oficialii, cari in afacerea acest'a si-voru mantui numai urechi'a, voru fi aretati curtiei imp.; se-si ascria apoi sie relele, ce voru urmá pentru dinsic; cá-ci se nu se créda, că Maiestatea reg. va lasá a se stricá ori prostitui unirea, ci dincontra o va sustiené chiar' și pre căli și cu midiolóce mai drastice.

Gubernatoriulu com. Ioanne Haller emise preste trei dile altu cerculariu in limb'a rom., care oficialii lu-cetira in fia-care satu poporului adunatu la baserica, și care enumerá folósele unirei și dincontra daunele neunirei. Oficialii, dupa mandatu, indemuandu poporul la unire, relatara guberniului, că Romanii mare parte aru fi respunsu, cumu că dinsic, déca asia suna ordinatiunea reginei, lasa unitiloru baseric'a, dara ei nu o voru cercetá, nice voru ascultá de preutii uniti; sarcinele impuse de rege voru se le supărte bucurosu, dara in afacerea mantuirei sufletesci numai dela D.-diu depindu. Ba unii chiaru și in faci'a comisariloru cutediara a alungá pre popii uniti din parochia, care cutediatori firesce fure trasi in judecata și pedepsiti aspru; ci pentru religione suferiá voiosi pedepsele.

Autoriulu trece preste multe asemeni intemplamente; nu póte inse se nu memoredie disput'a publica tienuta la Fagarasiu între uniti și neuniti. O ceru protopopulu Fagarasiului Vasiliu, unitu ultra-zelosu, carele casiuná multe ne-

casuri sî neplaceri neunitiloru, sî carele sperá a-i poté usioru convinge despre adeverulu unirei sî reduce in gremiulu basericeei catolice. Gubernatoriulu c. I. Haller ordinà in acestu scopu cu datulu 28 juiu 1745 magistratiloru din districtulu Fagarasiului, cá se adune pre preutii neuniti, pentru cá acestia se audia dilucidàrile protopopului Vasiliu asupr'a punctelor unirei. Schismaticii, preuti sî boieri, se sî strinsera pre 17 julu la Fagarasiu, dar' cu fric'a in spate, cá se aduna numai spre a fi incarcerați. Vicecapitanulu fù conducutoriulu sinodului, éra arbitri ai disputatiunei asiesorii.

Protopopulu Vasiliu cu mândria invederata si-incepù panegiriculu despre primatulu papei cá succesoriu alu apostolului Petru, pre carele Domnulu l'a pusu capu apostoliloru; inse pop'a neunitu Ioane Constantinu intrerumpendu-lu, negà precelenti'a lui Petru intre cei-alalti apostoli. Sî fiindu cá afirmantele éra detoriu se probedie, dara spre acést'a nu éra capabile, protopopulu Vasiliu tacù cá piticulu, facunduse de risulu totororu. Adauge, cá pop'a Constantinu si-insemnase câteva locuri din Scriptura pre o chartia, depre carea citiá sî pre carea maniandu-se Vasiliu, díse: „Tóte, câte se cuprindu in scrisórea ace'a, suntu mintiuni.“ Atunci Constantinu cetì depre chartia cuventele lui Cristu: „Oricâte veti legá pre pamentu, fi-voru legate sî in ceriuri,“ in urmarea carei boerii probodíra pre betranulu protopopu, căci si-ar fí batendu jocu de cuventele ddieesci. Societatea argasitoriloru inca se dechiarà amagita prin Vasiliu, sî cá pre venitoriu voru amblá la baseric'a neunita, ci preutul acesta nu voiá se-i primésca, temendu-se de neplaceri; inse Oltenii strigara, cá ori voru fi admisi ori ba, ei voru cercetá numai baseric'a neunita. Oficialii districtuali vedindu cumu se desfàsiora lucrulu, amenara sinodulu pe alta data.

Imperatés'a informandu-se despre aceste turburàri, cu decretulu din 30 augustu 1745 tramise in Transilvani'a pre episcopulu rosense si alu unitiloru din diecesa Muncaciului, Michaele Manuele Olsawski, cá visitandu basericele, se domólésca spiretele atítiate. Episcopulu nu veni in acelu anu in Transilvani'a, deórace spiritele „temerarie“ ale Romani-

loru pareá a nu se póte pre atunci âncã liniscí, ci deocamdata se demandã aperarea popiloru uniti sî scóterea celoru schismatici din parochie. Totodata cu rescriptulu din 15 aprilie 1746 imperatés'a infrunta aspru pre guberniu, càci chiaru sî dinaintea nasului lui, in vecinatátile Sabiului intemplandu-se violentie sî turburàri antiunioniste, pre nice unu autoriu alu acestor'a nu l'a pedepsitu, sî preutiloru uniti vetemati, batuti sî spoliati nu le-a datu nice cea mai mica satisfactiune. Demanda drept'acea cu tóta rigórea, cá directoriulu causeroru fiscali sî alti oficiali judecatoresci se traga in judecata pre corifeii tumulturiloru sî pre cei ce in ori-ce felu sî forma au vetematu preutímea unita, cumu sî pre neascultatorii de mandatele guberniali sî regesci, éra pre cei ce in numele schismaticiloru din Vintiulu de diosu sî din Borberecu au datu unu memorandu in solente la tabl'a reg., se-i incaptive numai decãtu, inainte de tóte cei daunati indemnisanu-se pe deplinu. Sî fiindu sî ratiuni politice lucru periculosu, cà pintre popii si calugarii schismatici petrecu nu puçini emisari din Munteni'a sî Moldov'a sî póte sî din alte provincie turcesci, acesti-a se se alunge din tíera, sî in casu candu s'aru reintórce, se se incarcerie sî pedepsésca. Popii uniti, cari voru fí trecutu la neunire ori in principatele rom. se voru fí respopitu, se se oprésca de la veri-ce functiuni sacerdotali, apostatii dandu-se pre manile êpiscopului au vicariului spre a fí pedepsiti, desí nu dupa rigórea canóneloru. totusi in modu esemplariu. Imperatés'a dechiara denou, cà unitii de ritulu grecu suntu fii ai basericeii catolice, distingundu-se numai prin ritu, care ritu imperatés'a lu-tiene sântu sî vré a-lu conservá sî protege. Pre urma imperatés'a cere informatiuni neamenate despre ce'a ce guberniulu a indeplinitu conforme rescriptului, din 9 sept. 1743 cu respectu la modulu de subsistentia a preutiloru uniti, la capetiele loru, la escinderea locuriloru, pre cari se edifice baserice sî case parochiale.

(Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silasi.

Predice la inviarea Dlui n. Is. Christ. — SS. Pasci.

I.

„Acést'a este diu'a, care o-a facutu Domnulu, se ne bucuramu si se ne desfatamu intr'ins'a!“

Stich. 4. de la inviere.

Cu aceste cuvinte imbucuratóre si aredicatóre de anima ne saluta servitoriulu altariului Domnului, preotulu, in acésta dí sânta, care este „serbatórea serbatoriloru, intru care binecuventamu pre Christosu in veci!“ Pentru a intielege inse bine, pentru cá anim'a nóstra se sêmtiésca, sè se incaldiésca la aceste cuvinte rostite din gur'a preotului, si pentru cá se pricepemu pre deplinu insemnatatea acestei díle mari cându trebuie: „cá ceriurile cu cuvenintia sè se desfateze, si pamentulu sè se bucure, si se serbeze lumea, cea vediuta si cea nevediuta. Cà Christosu s'a sculatu, desfatarea cea de veci e de lipsa cá voi iubittii miei ascultatori! se priviti cu ochii sufletului vostru catra resaritu, catra acelu pamentu santítu si binecuventatu de Domnedieu, care au fostu leaganulu si mormentulu patriarchiloru, in care s'a nascutu si au descoperitu tainele domnedieesci santii profeti „cá nescari lumini luminate de Domnedieu!“ Catra acelu pamentu santu unde sau intemplatu una lupta mare, lupt'a crâncena a iadului in contra intregului neamu omenescu, care prin pecatulu stramosiului Adamu au fostu cadiutu din darulu bunului Creatoru, alui Domnedieu. Lupt'a iadului nu au fostu numai inpotriiva Acelui'a, care pentru mantuirea nóstra, s'a scoboritu de pre tronulu celu santu si domnedieescu, s'a descinsu la noi si pentru noi „Elu unulu nascutu fiu a lui Domnedieu“ s'a imbracatu in vestmentulu debilitatiei (slabitiunei) nóstre omenesci, pentru cá cu invetiatur'a s'a se ne lumineze, cu viéti'a s'a cea santa se ne deie unu esemplu de indreptare, si cu scumpu sângele seu se ne spele urítiunea pecatelorú nóstre! Iadulu la parere au invinsu: „mielulu nevinovatu, mielulu scumpu care au redicatu pe catele lunei spelandu-le cu picurii sangelui seu versatu pre

cruce, jacea injunghiatu, trupulu lui celu sântu erá asiediatu intr'una grópa nóua sepata in pétra!“

Reutatea iadului inse, plantata in anim'a jidoviloru, nu erá multiamita cu acea „cà virtutea erá deja astrucata,“ ea au mersu mai departe ingrigindu-se cá nu cumv'a mielulu junghiatu cu nevinovatia sè se mai scóle si se latiésca din nou invetiaturile sale sublime domnedieesci „au inchisu mormentulu cu una pétra mare fórté l'au sigilatu si au pusu pazitori cá se-lu pazésca!“

Erá nópte, pazitorii mormentului dormitáu, dar' pre neasceptate: „Imperatulu si Domnulu, adormitu cu trupulu cá si unu mortu, pierdiendu mórtea, au inviatu din mormentu pazindu pecetile nesticate si ni-au deschisu nóue usiele raiului!“

In urm'a acestor'a mergundu si noi cu sufletulu nostru la gróp'a cea santa a Mantuitoriului dinpreuna cu muierile celea cugetátóre de Domnedieu, cari l'au cantatu cu lacrimi, si bucurandu-se sau inchinatu lui, Domnedieului celui viu si in acésta santa díua a invierei se invetiamu: „Cà ce'a ce ni-au câscigatu Mantuitoriulu prin stralucit'a s'a inviere este „garanti'a (chizesi'a) sperarei nóstre de nemurire,“ fiti cu luare aminte!

Cându se incepe un'a lupta grea, un'a lupta pre mórte si viétia trebuie se privimu, pentru a poté judecá cu direptate cu isband'a luptei, mai ântâiu de tóte la pricin'a luptei si dupa acea la poterea ce o au luptatorii. Déca pricin'a luptei este adevverulu si direptatea atunci luptatoriulu incredîndu-se in sene si adevveratatea causei dreptu ce voiesce a o eluptá, fora de a priví la puçinatatea luptariloru, cari i servescu pléca fora multa frica in contr'a neamicului seu. Acel'a inse care pare unu neadeveru, un'a nedreptate si aduna tóte poterile sale, avendu frica de numele acelui'a contra carui'a voiesce a luptá, si sciendu prea bine cá neadeverulu, nedreptatea numai cu potere precumpenitóre (covêrsîtoriu) se póte apeará.

Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu in lupt'a s'a cea santa pentru mantuirea neamului omenescu au fostu asia

dîcîndu numai singuru singurelu, cîci celi doispredece apostoli eráu numai nesce ómeni simplii, fora invetiatura deosebita si de totulu fricosi, ei chiaru la inceputulu periclului l'au parasitu cu totii. Au avutu inse un'a arma puternica, au avutu arm'a „cuventului despre adeveru domnedieescu,“ au tienutu in man'a s'a cea santa steagulu ddieescu, pre care erá inscrisu: „precum se stinge fumulu sè se stinga, precum se topesce cèr'a de façi'a focului, asia se piéra pecatosii de la façi'a lui Domnedieu, ér' dreptii sè se desfateze!“ si fora a vatemá pre cinev'a: „au invetiatu, au facutu bine si au predicatu imperati'a pazei.“ Si cine au fostu contrarii lui, de ce arma s'au folositu in contra-i? Fariseii façiarnici, preotii si invetiatii lui Israilu, cari din singur'a pisma cá nu cumva se-si piérdia inaintea poporului intunecatu, si din invidia cà nu au potutu resturná adeveratele invetiaturi a le Mantuitoriului, cari i sbiciuniá fora crutiare s'au folositu in contra-i de armele violeniei: „grait'au in potriv'a mea cu limba violéna, si cu cuvinte de uritiune m'au incungiuratu, si sau luptatu cu mine inzedaru. In locu cá se me iubésca me clevetiá, éra eu me rugamu. Si au pusu inpotriv'a mea rele in locu de bune, si uritiune in locul iubirei mele.“ (Ps. 108. v. 2, 3 si 4.)

Singur'a arma a Mantuitoriului au fostu adevेरulu si dreptatea, precandu fariseii si preotii jidovesi, orbiti de invidia cugetáu in sene: cà pierdiendu prea bunulu Mantuitoriu, ingropandu-i trupulu celu santu voru pierde sí voru inmormentá totu-odata si invetiatur'a lui cea santa domnedieésca, voru ingropá si numele si renumele ce si l'a cascigatu la multímea poporului prin invetiaturile divine; binefacerile, minunile si vindecările preste fire de cari s'au bucuratu acelu poporu.

Tóte inse au fostu inzedaru, cîci „venindu mai inainte de deminétia muierele celea ce eráu cu Mari'a, sí aflandu piétr'a resturnata de pre mormentu, audít'au de la angeru: pre Celu ce este intru lumin'a pururea fitória, cu mortii celu cautati, cá pre unu omu? Vedeti infasiuraturile celea de inmormentare, alergati si lunei predicati: cà s'a sculatu

Domnulu ucidiendu mórtea, cá este fiulu lui Domnedieu, celui ce a mantuitu viti'a ómenésca.“

O câta bucuria ne causéza cuvintele acestea : „Christosu au inviatu!“ cu câta dulcétia resuna acestea cuvinte de pre buzele tuturoru crestiniloru „de la apusu si de la amédia nópte, de la mare si de la resaritu,“ si câta mangaiere a nemurirei nóstre ne vérsa ele in anima „care pre celu muritoriu lu-imbraca in frumseti'a nestrictiunei!“

La diu'a nascerei Mantuitoriului serbamu noi crestinii una serbatóre de mare bucuria, una serbatóre de desfatari atátu a bogatiloru câtu si aceloru mai seraci, cei avuti impartiescu darurile sale ómeniloru scapatati, pomulu gatitu de catra parinti iubitori pentru nevinovatii copilasi si adusu de catra „Angerulu Christosu“ nu numai cause are cestoru din urma una bucuria nespusa ci si pre noi cesti mai be-trani ne traspune cu sufletulu in fraged'a etate a copilariei, a nevinovetiei nóstre.

Dar' bucuri'a ce o sêntiemu astadi in diu'a stralucitei invieri a Domnului e multu mai mare, multu mai patrun-diátóre: atunci numai sa'u nascutu, astadi inse au inviatu din morti; — atunci l'am dobânditu cá pre unu binefacu-toriu si rescumperatoriu alu ómenimei, astadi inse 'lu avemu cá pre unu Domnedieu „care au calcatu mórtea si pre dia-volu l'au surupatu!“

Pentru cá inse se potemu fí partasi acelui santu daru domnedieescu alu nemurirei, cascigatu prin omorirea mortiei de catra Domnulu nostru Isusu Christosu: „trebuie cá se ne curatîmu sêntírile, si se vedemu pre Christosu stralu-cindu cu neapropiat'a lumina a inviarei si „bucurati-ve“ dicûndu luminatu se-lu audîmu, cântandu-i cantare de inviu-gere,“ si apoi dupa-ce a-ti beutu beutura noua „nu din pé-tra stearpa, ci din fântâna nestrictiunei, din Christosu ce au rîuratu din mormentu,“ „Se intrati inaintea lui intru bucuria, si se cunoscati cá Domnulu acest'a este Domne-dieulu nostru, elu ne-au facutu pre noi si nu noi.“ Ps. 99. v. 2. Ér' dupa ce a-ti cunoscutu acést'a se intonati cu totii: „Diu'a inviarei se ne luminamu cu serbarea, si unulu pre

altulu se imbraçosiamu. Si se dîcemu „frati“ si celoru ce ne urescu pre noi. Se iertamu tóte pentru invierea, si asia se strigamu: „Christosu au inviatu din morti, cu mórtea pre mórte calcandu, si celoru din morminte viétia daruindu-le.“ Aminu.

Stefanu Campianu
protopopu.

II.

„Christosu s'a sculatu din morti
incepatur'a celoru adormiti.“

I. Cor. XV. 20.

Bucuri'a si fericirea, de care salta adi animele si sufletele nóstre I. A! — nu se póte descrie! Intrebati florici'a, pentru ce impupesce, cându i-a sositu tempulu? Intrebati picurulu de róua pentru ce stralucesce deminéti'a, cându 'lu atingu radie din sóre? Intrebati câmpurile siesurile estinse, pentru ce suntu atâtu de frumóse in vestmentulu seu verde? Si ele ve voru respunde: cà timpurile triste ale iernei au trecutu! In loculu mortiei parute, si atatu de monotóne, si-a asediatu éراسi tronulu seu splendidu viéti'a frumósa de primavéra. Acést'a domnesce acum in intregu universulu.

Si intrebati crestinatatea depre intréga faci'a pamentului dela o margine a oceanului, pâna la cealalta, pentru ce imbracata adi atâtu de serbatoresce? Pentru ce atâta bucuria dela resarituri pâna la apusuri si dela médiadi — pâna la médianópte in tóte coltiurile lumei, unde numai locuiesce vre unu crestinu? Si ea ve va respunde cà din mormentulu lui Isusu izvoresce acea bucuria generala, carea de 19 sute de ani n'a slabitu. Mórtea acolo si-a pierdutu puterea s'a. Aculu ei e infrântu. Acelu mormentu e desiertu. Si angerulu vestesce cu bucuria lumei intregi: „Christosu a inviatu!“

Precum este de securu invierea lui Christosu I. A! pre atât'a este de segura si invierea nóstra a tuturor'a.

Acestu adevèru voiescu a vi-lu desfasiurá adi — rò-gandu-ve — se fiti cu luare aminte.

Invierea lui Christosu este fundamentulu la intréga religiunea nóstra crestinésca. Incátu s. Pavelu dîce: „éra déca n'a inviatu Christosu, inzadarnica este predicarea nós-tra si inzadarnica este si credinti'a vóstra.¹⁾ Dar' lumea intréga sci, I. A! cà Isusu a inviatu din mormentu a trei'a dí, si acestu adevèru nici chiar' cei mai incarnati inimici ai sei nu l'au potutu nici o data — si nu 'lu voru poté nici candu combate, ci tóte nisuintiele loru nu suntu altcev'a, decátu nisce opintiri ridicule.

Atátu de poternice documinte avemu noi prelanga invierea lui Isusu, incátu nici un'a scientia a lumei, nu póte pre acele se le restórne.

Inainte de a amentí câtev'a din aceste documinte despre adevèrat'a inviere alui Christosu trebue se amentimu, cà Isusu intru adevèru a moritu pre cruce. Acestu adevèru ni-lu punu mai pre susu de tóta indoiél'a urmatórele:

Cei patru Evangelisti cu un'a anima marturisescu despre mórtea lui Isusu, s. Math. dîce „Isusu éra-si strigandu cu glasu mare si-a datu sufletulu.“²⁾ S. Marcu dîce: „Isusu lasandu glasu mare a repausatu.“³⁾ S. Luc'a dîce: „Isusu strigandu cu glasu mare a dísu: Parinte in mânilé t'ale dáu sufletulu meu, aceste dîcîndu a repausatu“⁴⁾ si s. Ioanu dîce: „éra déca a luatú acetulu Isusu a dísu finitu-s'au, si plecandu-si capulu si-a datu sufletulu.“⁵⁾

Acestu adevèru 'lu arata Pilatu, deórece convingandu-se dela centurione despre mórtea lui Isusu, daruiesce trupulu lui — Iosifu. Soldatii capatandu porunca se sdrobésca fluieréle petióreloru celoru restigniti, celoru doi talhari le fransera fluieréle, éra ajungendu la Isusu si vediendu cà a moritu, nu i-au sdrobitu lui fluieréle, ci unulu din trinsii cu

¹⁾ I. Cor. XV. 14. ²⁾ Mat. XXVII 50. ³⁾ Marcu XV. 37.

⁴⁾ Luca XXIII 46. ⁵⁾ Ioanu XIX 30.

suliti'a in cóst'a lui a impunsu si indata a esítu sange si apa cari suntu semnele invederate ale mortiei.

Cumcà Isusu a moritu intru adevèru pe prea sant'a cruce, acést'a ni o-a doveditu natur'a intréga, càci sórele si-a retrasu lumina s'a, incâtu in dîu'a mare s'a facutu intunerecu preste intréga faci'a pamentului, pamentulu s'a cutremuratu, fruntariulu ba'ericei s'a ruptu in dóue de susu pâna josu, pietrile s'au desplicatu, mormintele s'au deschisu, mortii au inviatu si s'au aretatu prin cetate, cei dela cruce cu sutasiulu, vedindu aceste semne, reintorcându-se catra casa inspaimentati 'si bateáu pepturile dîcându; intru adevèru Fîiulu lui Ddieu a fostu acést'a!

Tóte eráu liniscite si tacute. Setea de sange a carturariloru si fariseiloru erá stêmperata, cu sânge nevinovatu si d.-dieescu. Dupa ce acestia cerura — si dobandira dela Pilatu ostasi puternici spre a stragiui — si dupa ce sigilara bine mormentulu unde erá asiediatu trupulu mortu alui Isusu, — carturarii si fariseii se indepartara linisciti la locuintiele s'ale. Cugetáu intru sine: acum'a amu gatatu pentru totu-de-a-un'a cu acelu Isusu atâtu de odiosu inaintea nóstra. Acum'a strice elu beseric'a lui D.-dieu, si in trei dîle o edifice, precum s'a laudatu! Se vedemu!

Si câtu de mare le fû spaim'a loru deminéti'a cându ostasii dela mormentulu lui Isusu, venira inspaimentatu in cetate vestindu pretutindenea, cà „Christosu a inviatu!“ Nu sciáu, in catrau se alerge, de ce se se apuce? Se sfa-tuira dara nebuscesce, se corrumpa cu bani pre ostasi, cá acei'a se spuna poporului, cà dormindu ei apostolii au furatu trupulu lui Isusu.

Inse lumea sci — dimpreuna cu acei ostasi, cà nu s'a intemplatú asia, ci Isusu din poterea s'a domnedieésca a inviatu din mormentu.

In deminéti'a dîlei maretie de adi, la mormentulu lui Isusu s'a intemplatú unu cutremuru puternicu. Angerulu Domnului a descinsu din ceriu si faci'a lui cá fulgerulu si vestmintele lui cá néu'a si a resturnatu piétr'a depre usi'a mormentului si a siediatu deasupr'a ei. Ostasii de fric'a lui

au cadiutu cu feçiele la pamentu — cá morti. Venindu mierile mirofóre desu de deminétia se unga trupulu lui Isusu, si vediendu piétr'a restornata, s'au inspaimentatu. Éra angelulu li-a dîsu: „nu ve temeti, pre Isusu celu restignitu 'lu cautati? Nu este aici! S'a scolatu precum a dîsu. Veniti de vedeti locul, unde a fostu culcatu Domnulu!“

Si li-a dîsu loru, se mérga cu graba a spune invetiaceiloru, cà a inviatu Domnulu si va merge inaintea loru in Galile'a. Ele se reintórsera dela mormentu cu graba si éca Isusu li ese inaintea loru dîcûndu: „bucurati-ve!“ Ele apropiandu-se au cuprinsu petiórele lui si s'au inchinatu lui. „Mergeti, vestiti fratiloru mei — resunara atunci cuvintele sante ale lui Isusu — cá se mérga in Galile'a, si acolo me voru vedé!“

Doi din invetiaceii lui, mergeáu la unu satu cu numele Emausu. Ei eráu intristati pentru mórtea invetiatoriului loru si nesciendu inca, cá acel'a a inviatu, vorbiáu cu ingrigire intre sine. Isusu veni si calatorí cu densii. (Ei nu 'lu recunoscurea, càci trupulu lui erá glorificatu. Li esplicà scripturele, cà asié a trebuitu se patia Isusu si se intre intru marirea s'a. Numai dupa ce intrara intru o casa, 'lu recunoscurea prin infrângerea panei. Isusu atunci disparù.

Se aretà apoi lui Petru si Ioanu si totu in diu'a Pasciloru catra séra, fiendu apostolii coadunati si inchisi intru un'a casa de fric'a jidoviloru si Tom'a nefiendu acasa, Isusu aparù in midiloculu loru dîcûndu: pace vóue! La 8 dîle li aparù éra-si pentru Tom'a, care dîsesse, ca pâna ce va pipaí ranele lui Isusu cu mân'a s'a pâna atunci nu va crede invierea, se aretà dara Isusu apostoliloru sei si chiamandu pre Tom'a si imputandu necredintiei lui se lasà se-lu pipaíesca, care apoi strigà: „Domnulu meu si Domnedieulu meu!“

In patrudieci de dîle petrecù Is. pre pamentu cu apostolii sei dupa invierea s'a din morti aretandu-se mai de multe ori in Galile'a, odata la 500 de frati dintre cari multi traiáu inca pe tempulu santului Pavelu. In urma se aretà apoi in muntele Olivoloru apostoliloru sei candu apoi se

si inaltia la ceriu si siede de a drépt'a Tatalui, gubernandu-si Baseric'a s'a.

Cându pre langa o fapta I. A! suntu atâtea documente si atâtea marturii, cari si-au sigilatu marturisirea credintiei cu sângele seu: atunci, numai celu orbitu si impetritu la anima prin satan'a se pôte indoi despre adeverulu acelei'a.

Dar' fericira nóstra, oh acea este nemarginita, cari i serbamu adi invierea Lui, càci precum a iniatu Elu din morti chiar' asié ne va inviá si pre noi odinióra din mormintele nóstre.

Viéti'a omului ar' fi cea mai nefericita, déca nu ar' fi invierea mortiloru. A innotá printre atâtea valuri grele, necasuri si suferintie, lipse si neajunse, amaratiuni si doreri, câte ne intimpina in viétia, si apoi a disparé in mormentulu rece fara sperare si fara mangaiere, pentru totu-de-a-un'a? Oh! ar' fi celu mai tristu lucru pentru omu!

Dar' nu pentru acést'a a creatu Ddieu pre omu, ci pentru o alta viétia mai fericita. La acea viétia fericita trebue se inviemu din morti.

Intréga natur'a ne dovedesce cà noi vomu inviá spre acea viétia fericita, cà-ci pretutindenea vedemu mórte si inviere, — vedemu stramutare.

Sórele in tóta diu'a apune, cá in cealalta se resara mai frumosu. Lun'a totu in 14 díle totu scade pâna ce se intuneca cu totul, cá in celelalte 14 díle se crésca éra-si de nou. Intunereculu si lumin'a, frigulu si caldur'a, liniscea si miscarea — in continuu se schimba un'a cu alt'a. Tómn'a in totu anulu, tóte 'si pierdu vioitiunea s'a. Frundiele cadu depre arbori. Plantele, ierburile vescediescu. Floricelele se usca. Muscele, viermuletii se asiédia in crepaturele sale si moru. Asié, incatu érn'a apare a fi rônduita de Ddieu de unu parastasu, care se vestésca omenimei, cà intréga natur'a s'a asiediatu in braçiele liniscite ale mortiei.

Inse ce se vedi? Abié sosesc primavér'a sí éca tóte inverdiescu, tóte se mişca, tóte capeta o viétia nóua!

Óre numai omulu, corón'a si frumséti'a naturei create
— se fie osenditu la o mórte eterna.

Oh ba nu!

Va vení primavér'a frumósá, cându toti ne vomu radicá din mormintele nóstre spre a nu morí mai multu, spre a fí intru adeveru fericití.

Invetiatur'a despre invierea mortíloru I. A! nu este nóua. Si cându ve vorbescu eu ceva despre ea, nemicu nou nu ve potu spune, ci numai repetiescu acelea, ce le-au dísu barbatii invetiati si santi alui D.-dieu in sute si míi de ani inainte de noi. Invierea mortíloru o-a documentatu credinti'a aloru patrudieci de sute de ani inainte — si nóuesprediece sute de ani dupa Christosu si o-a pusu mai pre susu de tóta indoiél'a insusi Christosu.

Iobu díce: „Sciu cà eternu este celu care me va resipí, si éراسi va scolá pre pamentu trupulu meu.“¹⁾ La Danielu se cetesce: „multi din cei, cari dormiáu in tierin'a pamentului se voru scolá, unii la viétia eterna, si unii la hula si rusíne eterna“²⁾ Unulu din Macabei díse tiranului imperatu care î-i omorí: „Tu dóra ticalosule, ne scoti pre noi dintru acést'a viétia, éra imperatulu lumei éra-si ne va inviá cu viétia eterna.“³⁾

Acést'a a fostu I. m.! credintia inainte de venirea lui Isusu in lume, cà mortii intru adeveru voru inviá. Si acést'a credintia ni o-a intaritu mai pre susu de tóta indoiél'a Isusu, promitiendu-ne cà pre toti ne va scóte din mormintele nóstre. „Nu ve mirareti de acést'a — díce Isusu — cà va vení ór'a cându toti, cei cari suntu in morminte voru audí versulu Fíiului lui Ddieu si cari voru andí voru inviá.“⁴⁾

Nici cà póte fí altcum I. A! Càci insusi Isusu a dísu, cà Elu este viti'a si noi mladitiele. Acum'a déca o vitia de vinia móre, atunci si mladitiele moru. Éra déca viti'a este viia: atunci si mladitiele — déca numai nu suntu taiete de catra dins'a — lucru firescu cà trebue se fie víi. Inse Isusu

¹⁾ Iobu XIX 25. — ²⁾ Dan. XII. 2. — ³⁾ II. Macab. VII 9.
— ⁴⁾ Ioanu V. 28.

este viiu din eternu si pâna in eternu, s'a dusu se ne pregătésca noua locu in patri'a angeriloru, siede deadrêpt'a Tatalui, prin urmare ne va redică din mormintele nôstre si déca vomu fi demani, ne va duce la sine.

Ve-am aretatu dara I. A! că invierea lui Isusu, carea s'a intemplatu astadi este mai pre susu de tóta indoiél'a. Militéza prelanga ea documente neresturnavere, si sute de marturii cari in locu de juramentu si-au intaritu credinti'a cu sângele seu. Ve-am aretatu si aceea, că pre câtu este de segura invierea lui Isusu, pe atât'a este de segura si invierea nôstra, cea ce o dovedesce natur'a si intréga sant'a Scriptura.

Nu ne remane alt'a, decâtu se ne bucuramu de acestu tesauru nepretiuiveru alu religiunei nôstre — de invierea lui Christosu.

Tôte se le iertamu pentru invierea, si unii cu altii imbraçiosandu-ne, cu insufetîre santa se cântamu cantarea, carea resuna adi dela o margine a lunei pâna la cealalta: Christosu a inviatu din morti, cu mórtea pre mórte calcându si celoru din morminte viétia daruindu-le, si noue ne-a daruitu viéti'a de veci se ne inchinamu invierei lui celei de a trei'a dí. Aminu.

Vasliu Criste
preotulu Tasnadului si alu Sarvadului

III.

„Christosu a inviatu din morti!“
I. Cor. XII 21.

Trecutu-au tîmpulu de machnire!...

Noi toti cari sufletesce am fostu tristele marturii, ale suferintieloru lui Isusu Christosu, — cari am plânsu si ne-am machnitú lângá crucea lui, — adi cu façiele vesele si pline de mândria, privimu mangaiati faptulu maiestosu si divinú, si gustámu o fericire nespusu de mare, că bunulu Ddieu ni-a datu darulu se ne impartasímu in serbarea acestei díle maretie, plina de iubire.

Ffi binecuvântata dî stralucita, dî marétia, dî sânta a Invierii!...

Dela o margine pâna la alt'a a pamentului adeveratii creștini se saluta adi cu cuvintele: „Christosu a inviatu!“ Si aceste cuvinte cuprindu in sine unu farmecu deosebitu si esprima o bucuria, de care tresare totu sufletulu credințiosu. „Mângaieti-ve dreptu ace'a unii pre altii cu cuvintele aceste,“¹⁾ ne dîce insu-si scumpulu nostru Rescumperatoriu.

In credinția creștinésca, nu ace'a e mai principalu dîce S. Ambrosie (in psal. 101.) cá se credemu mórtea lui Christosu, ci cá se credemu invierea lui. Cà-ci ace'a cà a moritu o crede si pagânulu, carele infrunta pre creștinu, cà de ce se inchina aceluia care a moritu pre cruce?

Da. Invierea lui Isusu Christosu este fundamentulu a tuturorur invetiatureloru propuse de elu, in acestu actu alu invierii se concentréza tóta doctrin'a sântei maicii nóstre biserice. Acestu faptu maretiu a intaritu atâtu cele scrise de profeti, câtu si cele propuse de propagatorii religiunii lui I. Christosu.

Si pentru noi ore am aflá adi, in diu'a invierii, o thema mai benevenita de meditare, cá si despre invierea nóstra in diu'a cea mai de apoi. Ast'feliu dîce Domnulu: „nu ve mirati de acést'a, cá va vení ór'a, intru care toti cei ce suntu in mormêntu voru audî viersulu lui.“ (Evang. S. Ioanu.) Asia e. Noi credemu acést'a, si in credinția nóstra ne tiêne neclintiti gloriós'a inviere a lui Isusu. Si apoi am poté trece cu vederea si rezultatulu ce a produsu invierea lui Is. Christosu pre pamêntu.

Ce poté omulu inse se faca din propriiele s'ale poteri? Si cum voi cutediá eu a semaná semêntia roditóre cuvêntulu lui Dòmnedieu in animele vóstre Iubitii miei, fora ajutoriulu Tatalui cerescu? La tene me intorcu dara cu ardóre, dulcele mieu Isuse, cá dându cuvintelorु miele taria, se te induri cá acele se nu resune numai in vanu, ci escitându atentiunea cuvenita, se póta contribuí si ele la mântuirea nóstra sufletésca, la marirea imparatiei t'ale ceresci, si la gloriificarea numelui teu!

¹⁾ Thes. IV. 18.

I.

Suetoniu vorbesce în cartea s'a, că a mersu odata unu ostasiu inaintea Cesariului, rogându-lu se-i fie în cev'a cauza marturia inaintea tribunalului. Cesariului fiindu-i greu înse a se înfașosiá în persóna, i promise că va trimete pe unu curténu în loculul seu. Ostasiulu la acesteá cuvinte î-si spintecá vestmintele de pe pieptulu seu: cându erái odata în periclu de mórte — continuá elu, — n'am pusu pe altulu în loculul meu se se lupte, ci te-am aপরতú sênguru. Privesce aceste rane, ce le-am capetatu scapandu-ti viéti'a." Cesariulu a rosítu si numai decátu s'au dusu sênguru de marturia.

Ast'feliu ne vorbesce si Isusu Christosu, carele inviându din morti, cu trupulu plinu de rane ne respunde: „uitati-ve la ranele cari mi s'au causatu pentru mântuirea vóstra si voi totusi nu vreti se me iubiti?“

Ba da. Fația cu acele invetiaturi ale lui cari au creatu o lume nóua, cari au impacatu omulu, pe fiulu retacitu cu Parintele cerescu, fația cu minunile prin cari si-a manifestatu domnedieirea s'a, fația cu chinurile si torturele crudele ce le-au induratu pentru noi fația cu salvarea nóstra prin frângerea poterii mortii, — fația cu tóte aceste, nu suntemu si nu potemu se fimu reci în animele nóstre.

Si desclinitu adi — cându prasnuimu acést'a serbatóre — cu dorulu sufleteloru nóstre se nu sêntîmu caldur'a iubirei sânte? cându pâna ce animele nóstre inóta de fericirea si bucuri'a invierii stralucite a lui Isusu Christosu pâna atunci gândurile nóstre strabatându pâna la acelu momentu, cându césulu mortii va suná si pentru noi: o sperantia dulce se nu ne surida, că acusi, acusi cându voru suná trâmbitiele se se adune tóte popórele în valea lui Josephatu, vomu reinviá si noi? cà-ci sufletulu nostru e nemoritoriu cà insusi Domnedieu, carele ne-a creatu dupa chipulu si asemenarea s'a. „Aceste díce Domnulu Domnedieu: éta eu voiu deschide mormênturile vóstre, si voiu scóte pre voi poporulu meu din mormênturi si ve voiu dúce în pamêntulu lui Israilu.¹⁾

¹⁾ Ezech. XXXVII. 12.

„Că precum în Adamu toti moru, asia si intru Christosu toti voru inviá.“¹⁾

Ce creatura fericita e omulu Iub. miei; nu numai că e corón'a tuturoru fapturiloru, peste cari domnesce dupa voinți'a s'a-propria, ci inca e si nemoritoriu, carele va traí în veci, în veci cu ângerii si cu cetele cheruvimiloru ceresci.

Si sciti óre ce se întielege sub vecinicia?

S. Bernardinu respunse odata la acésta întrebare cu o asemenare. Se ne inchipuimu — dîse elu, — unu munte ce-si inaltia fruntea pâna la ceriu; totu la o suta de mii de ani o pasere rupe din elu cu clontiuulu seu o petricica. Ceî din iadu de ar' scí că în acestu modu, cându ast'felu va trece acestu munte, va incetá si crâșnirea dintiloru loru, de s'ar' întemplá asia — dîse — inca si acést'a sperantia ar' fí pentru ei fericitória.

Intru acést'a constá demnitatea omenésca. Că-ci a mâncá, a beá, a fugí sciu si animalele. A se inaltia inse cu sufletulu nemoritoriu dela cele trecatória la cele neperitória, de la celê lumesci la cele ceresci si vecinice, nu e în stare decâtu omulu. Dar' la din contra câtu de nefericiti am fí, deca cu sufletulu nostru neperitoriu, nu am gustá placerile vietii din colo de mormentu, despre care dîce Apocalipsulu, că: „nópte nu va fí acolo, si unde nu e lipsa de facli'a si de lumin'a sórelui, că-ci Domnulu Domnedieu va luminá si va imperatí în veci veciloru.“ Cátu de nefericiti am fí — dîcu — fora de vecinicia, cându vedem că alte vietuítóre posiedu insusiri în gradu mai mare si mai desvoltate cá a omului. Vulturulu — spre pilda, — are ochi ageri, leulu o tarie gróznica, cânele unu sêmtiu desvoltatu spre mirosire. Vedi bine aceste dureza numai pâna la perirea loru. Omulu inse nu se nimicesce prin mórte, ci numai trece la o alta vietia, pentru, a carei menire e ziditu de Domnedieu.

Dulce vietia va fí acést'a Iubiti ascultători, pentru adevérati siervii lui Ddieu. Unde — se me usezu de cuvintele

¹⁾ I. Cor. XV. 22.

S. Paulu adresate catra Corinteni, — cei ce aici ne dămu stricatiunii mortii, acolo vom dobândi nestrictiune, cei ce aici suntemu intru nemarire, acolo ne vomu scolă intru marire, cei ce aici portamu trupu vietuitoriu, acolo avé-vomu trupu sufletescu.

Isusu Christosu ne-a invetiatu pre noi acésta credintia. Elu, care si-a sigilatu cuvintele s'ale cu atâtea rënduri de suferintie, batjocoriri, sudalme si batâi, si in urma prin mórtea s'a, pre lemnulu rusinosu alu crucii.

Mai eclatanta pilda, mai maretiu modelu potemu urmari noi, decâtu pre Elu? Se scrie că din legea vechia, philosophulu Socrate ar' stă mai aprópe de faptele lui Christosu. Scrutându inse lucrulu mai adâncu, ne vom convinge numai decâtu că elu a propoveduitu numai acei'a, ce deja erá latítu. Ast'felu Aristide a fostu omu dreptu, inainte de ce Socrate ar' fi prevestitu că in ce stă dreptatea? Leonid'a a moritu cu placere pentru scump'a s'a patria, inainte de ce Socrate ar' fi invetiatu că in ce stă iubirea de tíera? Cându Egiptulu dimpreuna cu Cleopat'r'a s'au nimicitu, Saragossa fú scapata prin muierile s'ale eroice. Spart'a a sciutu despre cumpetare inainte de ce Socrate s'ar' fi gânditu la ea. Greci'a a avutu ómeni virtuosu, inainte de ce Socrate ar' fi vorbitu despre vértute.

Christosu ne-a demândatu se iubimu pe de aprópele nostru, fia-ne acel'a patriotu, ori inamicu. Socrate inse nu vré se scia de vraşmasii lui. Tacerea lui Christosu chiaru a petrunsu mai tare pe Pilatu, decâtu oratori'a lui Socrate pe judii athenieni.

Nu. In lume fiintia mai maiestósa, fiintia mai divina cá Isusu nu a traitu. Că-ci elu desí a fostu omu, dar' in trupulu seu de lutu portat'au tóte insusirile, tóte atributele ddiiesci. In muntele Taborului odata numai faci'a si-a schimbatu, si acést'a intêmplare a transportatu animele apostoliloru sei in asia fericire, câtu ei se proscernura la pamêntu inaintea Lui, 'si acoperira feçiele s'ale, si uitati de sene, eschiamara că ar' dorí a remâné acolea, pentru totu-de-a-un'a impreuna cu dênsulu.

În modu stralucitu si-a finitu si oper'a s'a, prin invierea lui cea glorioasă. Ne-a aretat elu, carele s'a facutu începatur'a invierii mortîloru, că si noi vomu inviá, cându — déca vom traí acomodatu precepteloru lui, — vom fi partasi a aceluor placi, cá si cari: „ochii n'au vediatu, urechi'a n'a audítu, si la anim'a omului n'a intratu cele ce au gatitu Ddieu celoru ce-lu iubescu pre dñsulu.“

II.

Pe marea Galileei cându pluté o corabia, în care erá Christosu si invetiaceii sei, acesti'a se spariara de viforele mării, desí erá cu ei acel'a carele e Ddieulu apeluor, a vñturiloru si a naturei întregi.

Cându la sarutarea Judei vñdiatoriulu, Christosu a fostu legatu si dusu de armasi la judecat'a archiereiloru, 'lu parasira mai toti invetiaceii, desí tocmai atunci prin dóue minuni si-a aretatú înaintea lorú domnedierea s'a: prin vindecarea urechiei servitoriulu Malcu si prin rostirea cuvinteloru adresate catra ostasi „Eu sum Isusu,“ la a caroru audiu trasniti cá de fulgeru, au cadiatu la pamñntulu.

Ce schimbare inse dupa tainic'a inviere! Acesti apostoli ce pareáu odata asia fricosi, acum intariti de minunea minuniloru a invierii lui Isusu, strabatú tóte anghiurile lumii, cá se vestésca pre unulu Ddieu adeveratu: „si-mi ve-ti fi mie martori în Jerusalimu si în tóta Judea si Samari'a si pâna la marginea pamñntului“¹⁾. Se opunu tuturoru mârsiaveloru ce pagâni au pregatitu pentru stricarea lorú. „Cine ne va despartí pre noi de iubirea lui Ddieu, necasulu? au perirea?“²⁾ — „Neci înaltímea, neci adñnculu, neci ori-ce alta faptura“³⁾ n'au potutu pune stavila invetiatureloru crestinesci, cari se latíra dupa invierea Domnului nostru Isusu Christosu. Cu dreptu a graitu S. Augustinu: „cá baseric'a lui Christosu s'a latítu séu prin minune séu fora de aceea. Déca prin minune s'a latítu, atunci originea ei e dela Ddieu, déca inse fora de minune, atunci în acést'a consista cea mai mare minune.“ Cátu de puternica e

1) Fapt. Apost. I. 4. — 2) Rom. V. 5. — 3) Rom. V. 39.

acést'a baserica, si câtu de teribila e sabi'a pusa de fiulu lui Ddieu in mân'a ei! Sabi'a acést'a spirituala, — dîce unu renumitu orátoriu¹⁾.

Astadi pre tóta snprafaçi'a pamêntului se rostesse cu veneratiune numele lui Isusu. Pretutindenea 'lu adóra cu ferbinte. Crucea, acelu lemnu rusînosu, pre carele elu s'a jertfitu pentru noi, adi lucește cu pompa pe turnurile s. nóstre baserice, pe capetele coronate, si pe piepturile viteze si meritate ale ómeniloru bravi. Semnulu despretiuitu odinióra adi privesce cá decoru.

Cându generalulu Viomenilu tragé in agonie, unu amicu alu seu 'si esprima parerea de reu, cà unu ostasiu asia bravu nu in lupta sub stégulu militariu, ci in patu trebue se móra. Viomenilu aredicându crucea din mân'a s'a i dîse: „Au nu acest'a e stégulu celu mai pretiutu si mai frumosu in lume?“

Intr'adeveru. Pre cum leaculu amaru se facù dulce prin aceea, cà la porunc'a lui Ddieu Moise a aruncatu o bâta in elu,²⁾ ast'felu si crucea indulcesce tóte suferintiele omenesci.

Si acum Iub. miei, espunêndu-ve aceste lucruri maretie despre Isusu, si despre cele in cari prin dênsulu si noi ne impartasîmu, nu e óre dreptu si ecuitabilu, cà noi cá credintiosii lui adeverati se ne aretamu cu o conduita plina de iubire façiã de dênsulu? Asia. Vom incungiurá de acum inainte pecatulu, care e celu mai mare reu in lume, cà-ci prin elu vatemamu numai bunatatatea cea nemarginita alui Domnedieu.

Asia. Vom luá si noi crucea lui si-i vom urmarí intru tóte. „Precum unu picura de apa — dîce S. Bernatu, — déca 'lu torni in vinu, 'si ié colórea si natur'a acelui'a, precum ferulu pusu in jaru, mai multu asémena catra focu déca e infocatu, decátu catra feru: ast'felu din colo de

¹⁾ Oraisons funèbres, de Bossuet. pag. 248. — Vivusest enim sermo Dei, et efficax et penetrabilior omni gladio ancipitii. Hebr. IV. 12. — ²⁾ Mois. II. 15.

mormântu cu totulu ne vom preface in Domnedieu, ¹⁾ déca vom fi statornici in tiênerea porunciloru ddieesci.

Acestu propusu se ne fia in anim'a tuturor'a, si atunci in recompensa pentru meritele nóstre, si Isusu in imperati'a s'a cea cerésca ne va salutá odata cu cuvintele dulci: „bucurati-ve pururea intru Domnulu si éراسi dîcu bucurati-ve!“ ²⁾ Amin.u

Adalbert P. Pitucu
preotu in dieces'a Oradii mari.

Consideratiuni asupr'a predicamentului besericescu.

(Urmare.)

B. Prudenti'a.

Mintea odata luminata prin sciinti teologice si profane câtu se póte de estinse si incaldîte in intregulu seu de spiritulu crestinu, are se fia pentru cuvântatorii bes. sfatuito-re nedespartîta in tóte impregiurarile vietii loru. Fiiulu lui D.-dieu a adusu pe pamântu pacea, „care a derimatu zidulu despartîrii intre noi: neamicéti'a.“ ³⁾ Pacea, acestu scumpu daru cerescu, au s'o salaşliuasca intre ómeni si cuvântatorii bes. Câte inse suntu ispitele lumii, câte pasiunile si poftete individuale, care 'si redica capetele cá toti atâti'a duşmani ai pacii! câte suntu cursele si atacurile loru periculóse! Spre a esî invingatori din lupt'a cu acesti duşmani ai mântuirii, cuvântatorii bes. trebuie se-i combata neincetatu. Prudenti'a este deci o recerintia de mare lipsa pentru cuvântatorii bes. si ea 'si ajunge scopulu, daca va luptá pe dóue căli: daca va combate duşmanii pacii in cuvântatori însi-si si daca va delaturá totu, ce-ar' fi in stare se vateme pacea ascultatoriloru.

¹⁾ Uebung de Vollkommenheit und der christlichen Tugenden, von Alphons Rodriguez. pag. 237. — ²⁾ Filip. IV. 4.

³⁾ Ep. Paulu c. Efes. 2, 17.

In mesur'a, in care voru scí invinge cuventatorii bes. duşmanii pacii in sine însî-si, in acea mesura voru aparâ si crutiá ei si pacea ascultatoriloru loru. Arm'a cea mai puternica contr'a duşmaniloru pacii este dragostea, carea privindu in lumin'a religiunei crestine pre toti ómenii cá pre fii unui si acelui'asi parinte si deci intre olalta cá frati, ne demanda se-i iubimu pre toti cá pre noi însî-ne si se nu le facemu nimica, ce nu ni-ar' placé nóua. Dragostea crestínésca e tulpin'a, din care resaru mladitiile cele mai frumóse ale virtutiloru mantuirii, càci precum dîce apostolul „ea indelungu rabda, se indura, nu invidiéza, nu se inaltia, nu se trufesce, nu defaima, nu cauta ale s'ale, nu se mânie, nu gândesce reulu, nu se bucura de nedreptate, ci se bucura de adeveru. Tóte le sufere, tóte le crede, la tóte sperantia are, tóte le rabda: dragostea nici odinióra nu cade.“ Deci tóte poftele, afectele, pasiunile, interesele personale reu intielese, cari ar' fí de natura se vateme dragostea crestina, trebuie se stînga cuventatorii bes. mai ântâiu in sine însî-si. Ei trebuie se inadusie mai cu séma pasiunea venarii dupa avere, ce póte dá nascere avaritiei, „carea facûndu pre omu sclavulu bunuriloru materiale, 'lu têmesce in acelasiu tempu pentru interesele mai 'nalte ale vietii si stingêndu in elu sêntiemintele de umanitate, póte se-lu duca chiar' si la fraudã si la cele mai mari nedreptati façia de altii.“ Ei trebuie se inadusie afectulu periculosu alu mâniei, care asemenea avaritiei e pecatu de mórte, si care in isbucnirea s'a violenta ar' deslipí anemele ascultatoriloru póte pentru totu-de-a-un'a de cuvintele rostite de pe amvóne, càci „mâni'a ómului nu lucrédia dreptatea lui D.-dieu.“ ¹⁾ „Invetiati dela mine cá suntu blându si umilitu cu anima,“ ²⁾ acestea cuvinte se insoçiésca mintile si anemele cuventatoriloru bes. in totu decursulu vietii loru. Cuventatorii bes. trebuie se supprime mai departe in sine-si interesulu de onóre degeneratu in mândria si „in pretensiuni nejustificabile si vatemátóre pentru altii, carele se infaçisiédia cá o patima

¹⁾ Ap. Iac. 1. 20. ²⁾ Ev. Mat. 11. 29.

din cele mai detestabile.“ Interesulu de putere póte se próce in cuvântatori „pasiunea de a aduce cu ori-ce pretiu pe semenii sei independentia si ascultare de „eulu“ seu propriu, spre a se folosi de ei cá de nisce simple unelte.“ ¹⁾ Acestu mare pecatu nu numai cá tulbura pacea altor'a, dara aduce mari rele si societátii, càci sciutu este cá impiedcându determinarea individuala la activitate, se impiedeca si se nimicesce binele, ce individii respectivi ar' fi potutu face societatii.

Nu se potu enumerá aice tóte relele ce stáu contr'a prudentiei crestine, càci acést'a ne-ar' duce prea departe. Insemnamu inse in genere cá cuvântatorii bes. — amesuratu cuvintelor apostolului — trebuie se posieda prudenti'a „de a se face tuturoru tóte“ si a cugetá si face neincetatu „numai câte suntu adeverate, câte suntu de onóre, câte suntu drepte, câte suntu curate, câte suntu iubite, câte suntu de buna lauda, ori-ce fapta buna si ori-ce lauda.“ ²⁾

Posiediendu cuvântatorii bes. prudenti'a crestina, voru fi in stare s'o puna in lucrare si 'n cuvântarile loru si 'n tóte faptele vietii loru. Atunci ei faptele voru cautá se le puna in acordu cu invetiaturile loru, sciindu cá tóte actele vietii unui omu suntu oglind'a, carea reflectédia intrég'a s'a fiintia, si cá in mesur'a, in care faptele ar' stá in disarmonia cu invetiaturile, in acea mesura ar' trebui se piérda invetiaturile, efectele loru. Atunci ei nu voru poteá vorbí de pe amvonu sustienendu óre-cari interese egoistice, apărându-se contra unoru invinovatíri s'au pledându alte cestiuni, ce stáu de-a dreptulu contr'a scopului omileticu; nu voru poteá esprimá cuvinte de gluma, cari ar' atítia pe ascultatori la rîsu si la desfatere acolo, unde mintea, anim'a si voi'a loru au se fia indemnate numai la perseverare in virtutile crestine, spre a se face templele lui D.-dieu celui viu: nu voru poteá staruí directu s'au indirectu contr'a persónei cuiv'a, intrebuintiandu expresiuni de defaima si ast'feliu

¹⁾ Psihologi'a empirica. op. cit. pag.: 235—238; 248—257 si 275—284. ²⁾ Ap. Paulu ep. c. Filip. 4. 8.

umilindu si rusinându; nu voru fi condusi de desiertatiunea, de a voi se escedie prin cuvântarile loru, vênandu cinste, mariri, laude si alte negótie lumesci si personale: ¹⁾ ci des-bracându-si animele si sufletele de tóte pasiunile, voru im-braçiosá cu iubire fierbinte parintésca pre toti ascultatorii, „pâna ce va primí Christosu chipu intru ei,“ cá pre toti se-i mântuiasca. Patrunsi de prudenti'a adeveratu crestina, cuvântatorii bes. voru aretá si sêm tí façia de neputintiele ascultatoriloru indurarea si compatimirea ace'a, ce-a sêm títu-o si apostolulu cându a dîsu: „Celoru debili m'amu facutu cá unu debilu, cá ori-cum se mântuiescu pe vre-unii si se fu partasiu evangheliei.“

(Vá urmá.)

C. Morariu.

D I V E R S E.

Romanii din Gherl'a — parochienii gr. c. — au hotarítu se-si zidésca o beserica nóua mai in orasiu, fiendu si de alt'-mintrea aprópe de ruina vechi'a beserica situata mai afara din orasiu in locu espusu la esundarea Somesiului. — Spre acestu scopu au si cumperatu unu tereau aprópe de piatiu. Êr' spre a-si spori banii adunati pentru redicarea nóuei beserici au arangiatu in 28 Februarie unu „Balu poporalu,“ dia care au resultatu unu venitu curatu de preste 100 fl. v. a.

Scóla superióra româna de fete se va infientiá in Cernautiu si va fi intretiênuta din fondulu religionariu alu besericei gr. or. Guvernulu austriacu, multiemita staruintieloru metropolitului Silvestru Morariu, a aprobatu infientiarea acestui folositoriu institutu de cultura.

„Amiculu Familiei.“ Diariu beletristicu si enciclopedicu-literariu — cu ilustratiuni. Apare totu in editiunea nóstra si se prenumera pe I anu cu 4 fl. $\frac{1}{2}$ anu 2 fl. Pâna acum au aparutu 7 numeri, fie-care câte din $2\frac{1}{2}$ cóle.

¹⁾ V. Mitrofanovicu, op. cit. pag. 56—58.